

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Marcos

Paunan habi

Ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo ya inhulat ni Marcos ay nag-umpisa hên êmên di, “Ya laman hên hata hulat, ay yabay ya Mangêd ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak ni Apo Namalyari.” An-ipahlêk êt bayri ya ubat kan Apo Namalyari ya kapangyarihan ni Apo Jesu-Cristo. Mahêlêk ya habayto ha pamanoro na, ha pamanambut na kanlan Satanas, haka ha pamatawad nan kasalanan lan ampaghêhê. An-habiên na êt di ni Panginoon Jesus ya tungkol ha sarili na ya hiya, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi bayri ha luta, para idin nay lawini na, ta êmên iligtas ha ayn anggay parusa ya hilay ampaghêhê.

An-ipamwang ni Marcos ya kapangyarihan ni Apo Jesus ya mahêlêk ha kapapaêpapah ya dinyag nâ.

Ya katganan hên hata hulat (16:9-20) ay ayn ha kaatag ya hulat ya Griego. Kabay anhabiên lan kaatag ya alwan hi Marcos ya main hulat hên hata tawlin habi di ha 16:9-20.

Kabooan hên pinakalaman

Ya umpisa hên Mangêd ya Habi 1:1-13

Ya dinyag ni Apo Jesus ha probinsyan Galilea
1:14-9:50

Ya dinyag ni Apo Jesus ya umpisa ha Galilea
angga ha Jerusalem 10:1-52

Ya tawlin parominggo hên biyay ni Apo Jesus
 11:1-15:47
 Hi Apo Jesus ay nabiyay oman 16:1-8
 Ya pagpahlêk ni Apo Jesus hên hiya ay nabiyay
 oman, haka ya pamag-orong na ha langit
 16:9-20

Ya panoro ni Juan Bautista
(Mateo 3:1-12; Lucas 3:1-18; Juan 1:19-28)

¹ Ya laman hên hata hulat, ay yabay ya Mangêd
 ya Habi tungkol kan Apo Jesu-Cristo, ya Anak
 ni Apo Namalyari. ² Habaytsi ay nag-umpisa
 hên nanupad hên hulat lan màmipamwang hên an-
 ipaihip kanla* ni Apo Namalyari, ya wanan Kahu-
 latan,

“Iutoh ko ya mihay muna kamo, ya mangil-an hên
 danan mo.

³ Hiyay ampan-angaw ha logal ya kabalah-
 balahan, ya wana kanlan kal-atan ya naka-
 tsipon,

‘Il-an yoy nakêm yo ha pamanlumatêng hên Pangi-
 noon,

Ya nanad ha pamil-an hên dann ha
 pamanlumatêng hên mihay matag-ay ya
 manungkulan.’”

⁴ Natupad ya habayto hên nakalatêng hi Juan
 Bautista hên namipamwang kanlan dinumani
 kana ha Ilog Jordan, ha logal ya kabalah-balahan,
 ya dapat lan paghêhêan hên talibatokan ya pa-
 manyag kasalanan, bayo dapat pabawtismo hila,
 haka patawarên hila bayto ni Apo Namalyari.

⁵ Kal-atan lan taga-Jerusalem, haka kaatag pon

* 1:2 propeta.

ya logal ha probinsyan Judea, ay dinumani kan Juan. Inamin haka inhuko lay kasalanan la, bayo nagpabawtismo hila kana ha Ilog Jordan.

⁶ Hi Juan ay nakatakop hên dyag ha habot hên kamelyo, haka ya tagkêh na ay dyag ha balat. Ya angkênaên na ay doron haka main bayron pulot panilan ya an-inêmên na. ⁷ Panay nan an-ipamwang ya êmên di, “Ya lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala, ay makapangyarihan kangko. Agyan mangokal hên hêêl pag-apin bitsih na, ay ayn akon karapatan ta matag-ay ya tungkulan na. ⁸ Hikoy ampamawtismo kamoyu ha lanêm, noa, hiyay mamawtismo kamoyu ha Espiritu ni Apo Namalyari.”

*Ya pamawtismo kan Apo Jesus
(Mateo 3:13-17; Lucas 3:21-22)*

⁹ Hên habayto, ay nilumatêng hi Apo Jesus, ya ubat ha balayan Nazaret ha probinsyan Galilea, ta nagpabawtismo ya kan Juan ha Ilog Jordan. ¹⁰ Hên inumawah ya ha lanêm, ay nahêlêk ni Apo Jesus ya langit ya biglan nagloot, haka inumaypa kana ya Espiritu ni Apo Namalyari hên nanad ha mihay pati-pati. ¹¹ Haka main habi ya ubat ha langit, ya wana, “Hika ya panlugurên kon Anak ya ampamahigla kangko.”

*A ya napatukso hi Apo Jesus hên antuksoên ya ni
Satanas, ya diyablo
(Mateo 4:1-11; Lucas 4:1-13)*

¹² Pangayari yan nagpabawtismo hi Apo Jesus, ha Ilog Jordan, ay tampol yan impabita hên Espiritu ni Apo Namalyari ha logal ya kabalah-balahan.

¹³ Atsi ya bayro hên apatapo ya allo, hên antuksoên ni Satanas, noa, a ya napatukso. Main bayron mangahilêb ya ayop ya kalamo na, noa, main anghel ya nipanawop kana.

Ya pamanagyat ni Apo Jesus ha apat ya unan nag-in tagahonol na

(Mateo 4:12-22; Lucas 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Hên nakakulung yay na hi Juan Bautista, ay nag-orong hi Apo Jesus ha probinsyan Galilea, ta impamwang na bayro ya Mangêd ya Habi ya ubat kan Apo Namalyari. ¹⁵ Impamwang na, ya wana, “Nilumatêng ya panaon ya intakda ni Apo Namalyari, haka marani ya pamanlokop na, kabay paghêhêan yon talibatokan ya pamanyag kasalanan, haka maniwala kaw ha Mangêd ya Habi!”

¹⁶ Ha pammita ni Apo Jesus ha laylay hên Dagat-dagatan hên Galilea, ay nahêlêk nay loway mikapotoh pohêl, ya magdadakêp hên kênan lanêm, ya hi Andres haka hi Simon, ya ambanhagan lan Pedro. Hila ay ampayhabwag hên lambat ha lanêm, ta ampandakêp hila dayi hên kêna. ¹⁷ Hinabi na kanla, “Makihonol kaw kangko, ta daygên kataw hên màmipakarani hên tawo kangko, ta êmên hila maniwala.” ¹⁸ Tampol lan imbalag ya lambat la, ta nakihonol hila kana.

¹⁹ Ha pammita lan Apo Jesus ha laylay hên lanêm, ay nahêlêk na ya maának ni Zebedeo, ya hi Santiago haka hi Juan ya ampamitoyo hên lambat la, bayro ha bangsa la. ²⁰ Tampol nan hinagyat hi Santiago haka hi Juan hên makihonol kana.

Imbalag lay tatang la ha bangka hên kalamoy pan-upaan la ha pamandakêp kênan lanêm, ta naki-honol hila etaman kan Apo Jesus hên nanad kan Simon haka Andres.

*Pamipaplag ni Apo Jesus hên narawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha mihay lalaki
(Lucas 4:31-37)*

²¹ Nilumatêng hilan Apo Jesus ha balayan Capernaum. Ha allon pamagsimba, ay nanoro ya bayro ha sinagoga la. ²² Naubuh hilan nag-êpapah ha panoro na, gawan ya panoro na, ay nanad panoro hên main tungkulan, alwan nanad ha panoro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises.

²³ Bayro ha sinagoga, ay main lalaki ya hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk. Nanangaw ya hinumapat kana, ya wana, ²⁴ “Jesus ya taga-Nazaret, hinoy ampakiêmênan mo kannâên? Labay mo kay hên parusaan? Muwang ko no hino ka. Hika ya banal, ya ayn hinon kasalanan, ya in-utoh ni Apo Namalyari.” ²⁵ Hên nagilam ni Apo Jesus ya hinabi nan hinumapat kanan hatoy lalaki, ay hinabyanan na ya, haka na ya impaplag, ya wana, “Paan kan maglabak! Mag-alíh ka ha hinapatan mo!” ²⁶ Intumba ya lalaki hên hatoy hinumapat kana, haka na ya imbuwad-buwad, bayo nag-alíh ya kanan lalaki hên ampanangaw. ²⁷ Nag-êpapah hilay atsi bayro, ta nihahabi hila, ya wanla, “Hino ya magkatoroan hên hatsi? Mihay bayoy toro lawêh! Nag tungkulan haka kapangyarihan ya pami-utoh nan paypaplag hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha

tawo.” ²⁸ Habaytoy dinyag ni Apo Jesus, ay tampol nibahwag ha boon probinsyan Galilea.

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit lan kal-atan ha bali lan Simon Pedro

(Mateo 8:14-17; Lucas 4:38-41)

²⁹ Pamakaawah ni Apo Jesus ha sinagoga, hên kalamo na hi Santiago, hi Juan, hi Simon Pedro haka hi Andres, ay nagpakha hila ha bali lan Simon haka Andres. ³⁰ Nalatngan lay ampo ni Simon, ha papag, hên main hadyay omot. Kabay pinikihabi la kan Apo Jesus ya paalihên nay omot nan habaytoy bakêt, ya ampo ni Simon. ³¹ Dinumani hi Apo Jesus kana, tinalan nay gamêt, ta impaimata na ya, haka naalíh ya omot na. Bayo namakan ya kanlan Apo Jesus.

³² Hên ampinaboy nay allo, ay gintan la kan Apo Jesus ya nipaghakit, haka hilay hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk. ³³ Nagtsipon ya boon balayan, ha ilwangan hên bali lan Simon.

³⁴ Namaalíh hi Apo Jesus hên hino-hino kay na hên ya hakit la, haka impaplag nay nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat kanlan kaatag. A na hila pinaulayan hên maghabi, ya impaplag na, gawan muwang la, ya hiyay Anak ni Apo Namal-yari.

Nanoro hi Apo Jesus kanlan Israelita ha kal-atan sinagoga

(Lucas 4:42-44)

³⁵ Dali allo pon, ay nammita yay na hi Apo Jesus ha mihay logal ya marayo ha tawo, ta nanalangin ya. ³⁶ Noa, hilan Simon ay ampanapol kana. ³⁷ Hên natapol la ya, ay hinabi la kana, ya antapolên

la yan kal-atan. ³⁸ Noa, wana kanla, “Lakwên tamo pon ya balayan di ha mamalibot ha logal ya habaytsi. Dapat ko etaman hên ipamwang kanla ya Mangêd ya Habi ya ubat kan Apo Namalyari. Kabay atsi ko di.” ³⁹ Nanoro yay na ha mal-at ya sinagoga lan Israelita ha boon probinsyan Galilea. Namipaplag ya hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat hên namahakit kanlan atsi bayro.

Namaalíh hi Apo Jesus hên hakit ketong ha mi-hay lalaki

(Mateo 8:1-4; Lucas 5:12-16)

⁴⁰ Minghan hên main kal-atan ya nangamat kan Apo Jesus, ay main dinumani kana, ya mihay lalaki ya nag hakit ketong. Nandoko ya ha arapan ni Apo Jesus, ta wanan nakiingalo, “Panginoon, no kalabayan mo, ay paalihên moy hakit ko, êmên luminis ya lawini ko.” ⁴¹ Naingalwan ya ni Apo Jesus, kabay impalunto ni Apo Jesus ya gamêt na kana, ta wana, “Labay kon paalihên ya hakit mo. Luminis ka!” ⁴² Tambêng naalíh ya hakit na. ⁴³ Bayo in-utoh na ya ni Apo Jesus hên main panaad, ya wana, ⁴⁴ “Paan mo pon ipamwang ya hatsi ha hinoman. Pakha ka ha pari ta ipahlêk mo kana ya ayn kay nan ketong. Mantan kan maiparaya ha pamanhumonol mo ha utoh ni apo Moises,† êmên paptêgan kanlan kaatag ya malinis kay na.” ⁴⁵ Noa, hên nammita ya, ay impamwang nay pamipaalíh ni Apo Jesus hên ketong na, kabay lalon nibahwag ya kapangyarihan ni Apo Jesus, haka gawan ha kal-atan ya mabay manggilam hên toro na, ay a yay na makahowên ha hinon

† 1:44 Levitico 14:2-33.

balayan bayro, ta a na hila makwan matoroan hên mangêd. Kabay napaidi ya tana ha marayo ha balayan, êmbayro man, ay nilako la yan kal-atan ubat ha ayri man ya logal.

2

Ya mihay a ampakabita, ya in-arap kan Apo Jesus

(Mateo 9:1-8; Lucas 5:17-26)

¹ Hên nakalabah ya ungnoy allo, ay nag-orong hilan Apo Jesus ha balayan Capernaum. Ya pamalumâtêng na bayro, ay nibahwag. ² Kabay ni-tsi-tsipon ya kal-atan bayro, angga ha napno ya bali haka ayn nanan dyanan agyan ha arapan hên ilwangan. Kaban an-ipamwang kanla ni Apo Jesus ya habi ni Apo Namalyari, ay ³ main nilumatêng ya apat ya lalaki ya ampantan hên mihay lumpo ya atsi ha langkayan. Iarap la ya dayi kan Apo Jesus. ⁴ Noa, gawan ha kal-atan, ay ayn hilan madanan. Kabay nunik hila ha bubungan ta nilubtan lay atêp ha dapit ugto ni Apo Jesus. In-antotoh lay lumpo ha pibonakan lan kal-atan ha arapan ni Apo Jesus. ⁵ Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya paniwala la kana, ay hinabi na kanan lumpo, “Pakhawên moy nakêm mo, ta pinatawad ya kasalanan mo.”

⁶ Main bayro hên mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya ampanghip hên êmên di, ⁷ “Hinoy hatsi ya an-ipantag nay sarili na kan Apo Namalyari hên mamatawad hên kasalanan? Yarin a nan am-musmusên hi Apo Namalyari ya tawo yan bêngat! Mimiha na ni Apo Namalyari ya makapatawad hên kasalanan.”

⁸ Tampol nan namwangan ni Apo Jesus ya laman ihip la. Kabay hinabi na kanla, “Pata ampanghip kaw hên êmbayro? ⁹ Hino awud ya maparah hên habiên kanan mihay a ampakabita, no habiên ko, ‘Napatawad kay na ha kasalanan mo,’ o no habiên ko, ‘Hali, mirêng ka ta mita kay na.’ ¹⁰ Noa, êmên yo mamwangan ya hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay main tungkulan di ha luta hên mamatawad kasalanan, ay habiên ko kanan lumpo, ¹¹ ‘Mirêng ka. Hapwatên moy langkayan mo ta muli kay na.’ ”

¹² Tambêng yan nirêng ha arapan la ya hata lumpo. Hinapwat nay langkayan na, ta nuli ya. Naubuh hilan nag-êpapah ya atsi bayro, kabay pinuri la hi Apo Namalyari, ya wanla, “Amêhên allo ay nakahêlêk kitamo hên a tamo êt nahêlêk.”

Hi Levi ya ambaêgên êt Mateo, ya máningil buwih, ay hinagyat ni Apo Jesus

(Mateo 9:9-13; Lucas 5:27-32)

¹³ Bayo nag-orong yay na hi Apo Jesus ha laylay Dagat-dagatan hên Galilea. Pinakikamatamatan yan kal-atan, kabay tinoroan na hila. ¹⁴ Pangayarin habayto, hên ampammita-bitu ya, ay nakahêlêk yan mihay máningil buwih ya anak ni Alfeo, ya nag langan Levi, ya ampikno ha paningilan na. Hinabi ni Apo Jesus kana, ya wana, “Kihonol ka kangko.” Tampol ya etaman nakihonol kana.

¹⁵ Amêhên, hên atsi hilan Apo Jesus ha bali ni Levi hên ampangan, ay main nilumatêng ya kalatan maningil buwih, ya kapareho ni Levi, haka kaatag êt ya makasalanan, ya ampakihonol kan

Apo Jesus, ya kalamo la hên nangan. ¹⁶ Hên nahêlêk lan ungnoy mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya Pariseo, ya ampangan hi Apo Jesus hên kalamo lan máningil buwih, haka kaatag êt ya makasalanan, ay nangotang hila kanlan tagahonol ni Apo Jesus, ya wanla, “Pata ampangan ya hên kalamo lan máningil buwih haka kaatag êt ya makasalanan?” ¹⁷ Hên nagilam nay hinabi la, ay nangalimbawa hi Apo Jesus, ya wana, “Hilay main hakit, ay ampangailangan doktor, alwan hilay ayn hakit. Êmbayro êt, atsi ko di ha luta ta êmên ko mahagyat hilay ampangamin makasalanan hila, hên maghêhê hên manalibokot ha pamanyag lan kasalanan. Noa, hilay ampaghabin ayn hilan kasalanan, ay a ko hawpan.”

Pinakibatan ni Apo Jesus ya kotang tungkol ha pagtêêh hên a mangan ta êmên a maabala ya panalangin

(Mateo 9:14-17; Lucas 5:33-39)

¹⁸ Minghan hên nagtêêh hila hên a nangan, ta êmên a maabala ya panalangin la, ya tagahonol ni Juan Bautista haka hilay Pariseo, ay main ungnobayro ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, “Hilay tagahonol ni Juan haka hilay tagahonol lan Pariseo, ay ampagtêêh hên a mangan, ta êmên a maabala ya panalangin la. Pata alwan êmbayro ya andaygên lan tagahonol mo?” ¹⁹ Kabay inalimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha lalaki ya an-ikasal, ya wana, “Êndat yon a mangan ya bisita hên lalaki ya an-ikasal, no kalamo la ya? Siguradon mangan hila! ²⁰ Lumatêng ya allo ya ipakarayo ya lalaki ya an-ikasal, ay bayro hilay nan a mangan.”

²¹ Amêhên, intoro ni Apo Jesus ya a mailamo ya toro na, ha toro lan ninuno la, ya wana, “Ayn mamitagpi hên bayoy tela, ya a pon napipi, ha gihi hên manan takop. No alimbawa ta daygên nay habayto, ta pipiên nay na, ay kumpêh ya intakap, haka humlay ya gihi. ²² Ayn mamitugtug hên bayon alak ha ubatan hên manan alak gawan lumtoh ya pamyanan, haka mabullog ya alak.* Ya bayoy alak ay dapat itugtug ha bayon pamyanan.”

Ya toro ni Apo Jesus tungkol ha allon pamagsimba

(Mateo 12:1-8; Lucas 6:1-5)

²³ Mihay allon pamagsimba, hên nipadann hila Apo Jesus ha nag trigo ya narani ha dann, ay nantê hilay tagahonol na hên pêrad. Kinêtêb la kaban ampammita hila. ²⁴ Noa, nag Pariseo bayro ya naghabi kan Apo Jesus, ya wanla, “Pata nantê hilay tagahonol mo hên trigo ha allon pamagsimba, bawal man ya habayto ha Kautuhan tamo?” ²⁵⁻²⁶ Wana etaman ni Apo Jesus, “Kayno a yo pon nabaha ya dinyag ni Arin David hên haton panaon, hên hi Abiatar ay pinakapoon pari. Hên habayto, hiya, haka hilay kalamo na ay angkablay hên lonoh, kabay hinumwên ya ha bali ni Apo Namalyari ta nangwa yan puto ya imparaêp kan Apo Namalyari ya pangkaên bat hên pari. Bawal man ha Kautuhan ni apo Moises hên mangan hên habayto, ay nangan ya, bayo nam-i ya êt kanlan kalamo na.” ²⁷ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na kanlan Pariseo, ya wana, “Ya allon

* **2:22** Ya pamyanan la hên alak ay dyag ha balat kambing, kabay minghan lan bêngat magamit gawan angkumita.

pamagsimba ay ha ikakangêd hên tawo. Ya tawo ay alwan ipoh hên allon pamagsimba. ²⁸ Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay nag tungkulan hên maghabi no hinoy malyarin daygên ha allon pamagsimba.”

3

*Ya lalaki ya natsi ya mihay gamêt
(Mateo 12:9-14; Lucas 6:6-11)*

¹ Ha mihay na êt ya allon pamagsimba la, hên hinumwên hi Apo Jesus ha sinagoga ta manoro, ay main lalaki bayro ya natsi ya panabtab gamêt. ² Hilay Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises, ay ampangimaton kan Apo Jesus, no ma-maalíh yan hakit ha allon pamagsimba la, ta êmên la yan bad-an hên ampanyag yan bawal ha allon pamagsimba. ³ Wani Apo Jesus kanan lalaki ya natsi ya gamêt, “Mirêng ka di ha arapan lan kal-atan.” Dinyag nay kalabayan ni Apo Jesus. ⁴ Bayo kinotang ni Apo Jesus hilay Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya wana, “Hinoy nakahulat ha Kautuhan ni apo Moises ya tungkol ha dapat daygên ha allon pamagsimba? Manyag hên kangêran o manyag karawakan? Mamiligtas o mamatsi?” Noa, ayn miha man ya naghabi. ⁵ Amêhên, inubuh na hilan hinlêk ni Apo Jesus hên main huluk haka ingalo gawan ha kagdêyan ulo la. Bayo wana kanan lalaki ya natsi ya gamêt, “Ipaktang moy gamêt mo.” Hên impaktang na, ay naalíh ya hakit ha gamêt na. ⁶ Tampol hilan nammita ya hilay Pariseo, haka kalamo lan

kagampi ni Herodes Antipas, ay pinipupulungan lay na hi Apo Jesus.

⁷⁻⁸ Hilan Apo Jesus etaman, ay nammitay na hên palako ha laylay hên Dagat-dagatan hên Galilea. Main hadyay kal-atan ya taga-probinsyan Galilea ya nangamat kanlan Apo Jesus hên manggilam toro na, haka magpaalîh hên hakit la. Main êt bayron kal-atan ya ubat ha probinsyan Judea, balayan Jerusalem, probinsyan Idumea, ha lipay hên Ilog Jordan, ha balayan Tiro boy Sidon, haka ha mamalibot bayro. ⁹ Gawan ha kal-atan, ay in-utoh nay tagahonol na, ya mamil-an hên bangsa ya mahakyan na ta êmên ya a mapi-piitan hên kal-atan. ¹⁰ Gawan mal-at ya inalihan nan hakit, gap-an la ya dayi hi Apo Jesus hên hilay nipaghakit ta êmên maalîh ya hakit la. ¹¹ Hilay hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk, ay ampandoko ha arapan na haka ampipan-angaw hilay hinumapat kanla, ya wanla, “Hika ya Anak ni Apo Namal-yari!” ¹² Noa, impakabawal na hila hên ipamwang ya hiyay Mesias, ya Cristo.

Ya pamamili ni Apo Jesus hên labinloway apostol ya in-utoh na hên manoro

(Mateo 10:1-4; Lucas 6:12-16)

¹³ Bayo nilumakat hilan Apo Jesus ha mihay tawgtug. Hên nakalakat hilay na, ay pinarani na hilay tagahonol na. ¹⁴ Namili ya hên labinlowa kanla ya pinata-ngalanan nan apostol ya panay nan makalamo, haka iutoh nan mamipamwang hên Mangêd ya Habi, ¹⁵ haka ya dyanan nan kapangyarihan hên mamaalîh hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha tawo. ¹⁶ Habaytsi

hilay labinlowa ya pinili na hên mag-in apostol na: hi Simon, ya pinata-ngalanan nan Pedro, ¹⁷ ya loway anak ni Zebedeo, hi Santiago haka hi Juan. (Pinata-ngalanan na hilan Boanerges, ya labay habiên makhaw ya nakêm la.) ¹⁸ Ya kaatag ay hi Andres, hi Felipe, hi Bartolome, hi Mateo, hi Tomas, haka hi Santiago ya anak ni Alfeo, hi Tadeo, hi Simon ya Makabayan, ¹⁹ haka hi Judas Iscariote ya nay-upit kan Apo Jesus.

Ya kapangyarihan ni Apo Jesus ay ubat kan Apo Namalyari, alwan ubat kan Satanas

(Mateo 12:22-32; Lucas 11:14-23; 12:10)

²⁰ Hên nuli hilan Apo Jesus, ay nipagtsipon hilay na êt ya kal-atan, kabay a lay na maarap hên mangan hilan Apo Jesus. ²¹ Nagilam lan kamaganak ni Apo Jesus ya panhabiên lan kaatag, ya angkamurit yay na, kabay nammita hilay na ta iuli la ya dayi.

²² Main bayron mánoron Kautuhan ni apo Moises ya nilumohan ya ubat ha Jerusalem. Hinabi la ya hi Apo Jesus ay hinapatan ni Satanas,* ya poon lan nangarawak ya a angkahêlêk. Haka hinabi la êt ya pamaalíh ni Apo Jesus hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat ha tawo, ay ha kapangyarihan ni Satanas. ²³ Pinarani na hilay habayto ta hinabi na kanlan paalimbawa, ya wana, “Yarin maipaplag ni Satanas ya sarili na! ²⁴ No alimbawa ta mipapatsi ya angkalokopan hên mihay bansa, ay mahira ya habayto. ²⁵ Êmbayro êt ya malyari ha mipapamilya ya mipapatsi. ²⁶ No mipapatsi hilay

* **3:22** Beelzebul ha habin Griego.

angkalokopan ni Satanas, ay mahira ya pamanlokop na.

²⁷ “Hi Satanas ay nanad ha mihay makhaw, ya mal-at ya almas, ya ampamantay ha bali na. A makwa, ya hinon atsi kana, no a ya pon hambutên, haka gapohên. Noa, no gapohên ya, ay makwa ya kaganawan ya atsi kana.

²⁸ “Pakagilamên yoy habaytsi. Mapatawad hilay mipaghêhê ha nadyag lay kasalanan, haka ha hinabi lan pamaniran kapareho lan tawo, ²⁹ noa, ayn hinoman ya mapatawad ha hinabi lan pamaniran Espiritu ni Apo Namalyari. Ta habaytoy kasalanan, ay taganán ayn kapatawaran.”

³⁰ Hinabi ni Apo Jesus ya habayto, ta êmên la mamwangan ya ha pangahabi la, ya hiyay hinapatan hên narawak ya a angkahêlêk, ay anhiraên lay Espiritu ni Apo Namalyari ya ampangubatan hên kapangyarihan ni Apo Jesus.

Hilay ampanggilam habi ni Apo Jesus, ay anlugurên na hên nanad ha pamanlugud na ha indo na, haka hilay patêl na

(Mateo 12:46-50; Lucas 8:19-21)

³¹ Hên nilumatêng ya indo ni Apo Jesus haka hilay patêl na, ay a hila midani kana gawan ha kalatan. Kabay impabaêg la ya tana. ³² Main naghabi kana, ya wana, “Atsi di ha ilwangan ya indo mo haka hilay patêl mo. Labay la kan makahabi.”

³³ Wani Apo Jesus kana, “Hino ya indo ko, haka hino hilay patêl ko?” ³⁴ Hinlêk nay nakaiknon nakapalibot kana, ta wana, “Hilay habaytsi ya indo ko, haka hilay patêl ko. ³⁵ Hilay ampanyag

kalabayan ni Apo Namalyari, ay yabay ya an-lugurên ko hên nanad ha pamanlugud ko ha indo ko, haka hilay patêl ko.”

4

*Ya alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag
(Mateo 13:1-9; Lucas 8:4-8)*

¹ Nanoro yay na êt hi Apo Jesus ha laylay Dagat-dagatan hên Galilea. Gawan ha hadyay kal-atan ya ampipagtsipon hên labay manggilam toro na, ay hinumakay ya ha mihay bangka, ta bayro yan nikno hên nanoro kanlan hadyay kal-atan ya atsi ha laylay. ² Ha pamanoro na kanla, ay mal-at ya paalimbawa, ya wana, ³ “Pakagilamên yoy habaytsi! Main mihay lalaki ya namihabwag hên bini. ⁴ Ha pamihabwag nan bini, ay main bini ya natata ha dann. Habaytoy tinuktuk hên manok. ⁵ Ya kaatag ay natata ha mabato. Tampol yan tinumubo, gawan ha mababo ya luta. ⁶ Noa, hên nangallo, ay nayanto ya, gawan a nipakalalê ya yamot. ⁷ Ya kaatag ay natata ha kadiwian. Tinumubo ya bini, noa, a hinumlay gawan diwi. ⁸ Ya kaatag ay natata ha mataba ya luta. Tinumubo ya habaytoy bini haka naubuh hên nanagêy hên main manimagatoh ya lahi, anêmapo, o tatlumpo hên oman.” ⁹ Hên nahabi nay na ya habayto ni Apo Jesus, ay wana êt, “Pakaihipên yoy nagilam yo!”

*No pata paalimbawa ya panoro ni Apo Jesus
(Mateo 13:10-17; Lucas 8:9-10)*

¹⁰ Hên nakabita hilay nay kal-atan, ay main tanan ungno bayro ya kalamo lan labinloway tagahonol ni Apo Jesus, ya nangotang no hinoy

labay habiên hên habaytoy alimbawa. ¹¹ Kabay wani Apo Jesus kanla, “Hikaw bat ya makamwang hên inlihim ya tungkol ha pamanlokop ni Apo Namalyari, noa, kanlan kaatag ay anhabiên ko ha alimbawan bêngat. ¹² Ta êmên, ‘Manlêk hila man, ay a la mamwangan ya anhêlkên la. Manggilam hila man, ay a la maintindihan. Ta kayno maintindihan la, haka maghêhê hilan dumani kan Apo Namalyari, bayo patawarên hila.’ ”*

Impamwang ni Apo Jesus ya labay habiên hên habaytoy alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag (Mateo 13:18-23; Lucas 8:11-15)

¹³ Bayo wanay na êt kanlan tagahonol na, “Awta a yo angkaintindihan ya alimbawa ya tungkol ha bini ya inhabwag! Ay-êmên yon maintindihan ya kaatag ya alimbawa! ¹⁴ Ya ampamihabwag bini, ay ampamibahwag hên habi ni Apo Namalyari. ¹⁵ Ya nakêm tawo ay in-alimbawa ha natataan bini. Ya bini ya natata ha dann ay habi ni Apo Namalyari ya nagilam lan tawo, noa, tampol nilumatêng hi Satanas, ta inalíh nay habaytoy habi ha nakêm la. ¹⁶ Ya bini ya natata ha kabatoan, ay habi ni Apo Namalyari ya tinanggap lan tawo hên main kahiglaan, ¹⁷ noa, a nimana ha nakêm la. Naniwala hila pon, noa, hên nilumatêng ya kairapan o pamairap, ay tampol naalíh ya paniwala la. ¹⁸ Ya bini ya natata ha kadiwian ay habi ni Apo Namalyari ya ginilam lan tawo pon, ¹⁹ noa, tampol nialíh ha nakêm la, gawan ha kayagahan,

* **4:12** Isaias 6:9-10.

pibandian, haka katsighaw hên biyay la. Kabay a nabayo ya biyay la, hên nanad ha a nanagêy ya bini ya inhabwag. ²⁰ Ya bini ya inhabwag ha mataba ya luta ay habi ni Apo Namalyari ya ginilam lan tawo, bayo nimana ha nakêm la, ya nanad ha lahi ya naubuh hên nanagêy hên main manimagatoh ya lahi, anêmapo, o tatlumpon oman.”

*Ya atáng ay dapat idin ha taganán pamyanan
(Lucas 8:16-18)*

²¹ Wanay na êt ni Apo Jesus, “Ayn mamagkêt hên atáng, bayo halokoban. A etaman idin ya atáng ha hilong pangkatuluyan. Noa, ya atáng ay idin ha mantêg hên pamyanan atáng. ²² Ayn inhimpan ya a miawah. Ayn êt inlihim ya a mamwangan haka mihumbung. ²³ Hikaw ya ampanggihilam, ay pakaihipên yoy habayto.”

²⁴ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Pakaihipên yoy angkagilam yo, ta no honolên yoy toro ko, ay taganán maintindihan yo. Ta no ay-êmên ya pamaytakal yon pamanggihilam, ay êmbayro êt ya takal hên pamangintindi ya idin kamoyu ni Apo Namalyari. ²⁵ No honolên yoy toro ko, ay mapahanan ya pamangintindi yo, noa, no a yon honolên, ay alihên êt kamoyu ya pèpêrad ya naintindihan yo.”

*Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay in-
alimbawa ni Apo Jesus ha pamantumubo hên bini
ya in-êhad*

²⁶ Wanay na êt ni Apo Jesus kanla, “Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pamantumubo hên bini ya in-êhad hên mihay lalaki.

²⁷ Pinaulayan nan tinumubo, ta inhundo nay pamag-obra na hên allo-allo. Ya pamantumubon habayto, ay a na angkaintindihan no ay-êmên. ²⁸ Nag-in malakarayêm ya habayto gawan ha luta, haka tinumubo angga ha nanagêy hên mangataba ya lahi. ²⁹ Hên nawtoy na, ay tampol nay nan ginapah gawan nilumatêng ya pamanggapah.”

Ya pamanlokop ni Apo Namalyari, ay in-alimbawa ni Apo Jesus ha pamantumubo hên mihay nanaway but-o

(Mateo 13:31-32, 34; Lucas 13:18-19)

³⁰ Amêhên, inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Nanad hino kaya ya pamanlokop ni Apo Namalyari? Hino kaya ya pangialimbawaan ko hên pamanlokop na? ³¹ Ya pamanlokop ni Apo Namalyari ay maialimbawa ha pamantumubo hên mihay nanaway but-o ya intanêm. Iibon man ya but-o, ³² ay hinumlay yan nag-in kayo, kabay nipanyag halay ya manok-lalê ha hanga na.”

Paalimbawa ya pamanoro ni Apo Jesus

(Mateo 13:34)

³³ Mal-at pon ya êmbayroy alimbawa ya intoro ni Apo Jesus kanlan kal-atan ya agyu lan maintindihan. ³⁴ Hên nanoro hi Apo Jesus kanlan kal-atan, ay taganán mal-at ya alimbawa ha panoro na. Noa, hên hila-hila tanay labinloway tagahonol na, ay inubuh nan impamulah kanla ya habayto.

Pinatunggên ni Apo Jesus ya hadyay angin

(Mateo 8:23-27; Lucas 8:22-25)

³⁵ Habaytoy allo, hên yabi yana, ay hinabi ni Apo Jesus ha tagahonol na, “Magbangka kitamo hên

lumipay ha dagat-dagatan.” ³⁶ Imbalag lay kalatan ta hinumakay hila ha bangka ya andyanan ni Apo Jesus, ta nag-umpisa hilay nan lumipay. Main êt hên kaatag ya bangka, ya nilumipay. ³⁷ Amêhên, nagkamain hên hadyay angin, haka ya bangka la ay angkapnoy nan lanêm. ³⁸ Hi Apo Jesus ay nabêlêw hên nakaulon ha dapit bulian hên bangka. Pinukaw la ya, ya wanla, “Mánoro! A mo muwang ya ampilêmêh kitamina?” ³⁹ Nimata ya, ta pinatunggên nay angin haka hadyay tandulon. Tinunggên etaman ya angin haka hadyay tandulon. ⁴⁰ Bayo wana kanlan tagahonol na, “Pata hadyay limo yo! Ayn kaw pon awud hên paniwala kangko!” ⁴¹ Na-êngap hila ha hadyay limo la, haka ha pag-êpapah la, ay nihahabi hilan êmên di, “Hino kayay hatsi ya ampamipatunggên hên angin haka tandulon bayo anhumonol hila kana?”

5

Namaalíh hi Apo Jesus hên nangarawak ya a angkahêlêk, ya hinumapat kanan mihay lalaki ya Geraseno

(Mateo 8:28-34; Lucas 8:26-39)

¹ Nilumatêng hilan Apo Jesus ha logal lan Geraseno* ha lipay dagat-dagatan ha êtêb hên probinsyan Galilea. ² Pagtaoy ni Apo Jesus ha bangka, ay tinupa ya hên mihay lalaki ya hinapatan hên nangarawak ya a angkahêlêk ya ubat ha pay-ilbêngan. ³ Ampaidi ya tana ha pay-ilbêngan.

* **5:1** Gergeseno o Gadareno ha kaatag ya Kahulatan Griego.

A la yay na maigapoh, hên taykala man. ⁴ Kataungno lay nan an-igapoh, noa, panay nan pam-boytoên ya taykala ha bitsih haka ha gamêt na. Ayn taganán ampakapatgên kana. ⁵ Allo-yabin nagkotawan ya ha pay-ilbêngan haka ha kabungoyan hên ampiangaw-angaw hên anhugatên nay lawini na hên bato.

⁶ Hên nahêlêk na ya hi Apo Jesus ha marayodayo, nuwayu yan napaidani hên nandoko hên nakadêngdêng ha arapan na. ⁷ Nan-angaw ya, ya wana, “Jesus, ya Anak ni Apo Namalyari ya ayn kapantag ha kapangyarihan, awta ampakiêmênan mo ko? Maghumpa ka ha arapan ni Apo Namalyari, ya a mo kon parusaan!” ⁸ Hinabi nay habayto gawan ampaalihên ni Apo Jesus ya nangarawak ya a angkahêlêk ya nipanhumapat kana. ⁹ Amêhên, kinotang ya ni Apo Jesus, “Hinoy langan mo?” Wanlan hinumapat kana etaman, “Libo-Libo.” Hinabi lay habayto gawan mal-at hilay nangarawak ya a angkahêlêk ya nipanhumapat kana. ¹⁰ Habaytoy nipanhumapat ay nakiingalo kan Apo Jesus, ya paan hila dayin ipaplag ha logal ya habayto.

¹¹ Main kal-atan baboy ya ampipambuk bayro ha talindah hên bung-oy ya nahêned ha dagat-dagatan. ¹² Nakiingalo hilay hinumapat hên paulayan hila dayi hên mipanhumapat kanlan baboy. ¹³ Pinaulayan na hila etaman ni Apo Jesus. Kabay inumalih hila kanan lalaki ta nipanhumapat hila kanlan baboy. Hilay manga lowan liboy baboy ya hinapatan la, ay nipamwayun palohan ha natalindah ya laylay lanêm hên nilêmêh ha dagat-dagatan.

¹⁴ Hilay manayhay hên baboy, ay nipamwayu, ta habaytoy nalyari, ay impamwang la ha kabaryo haka kabalayan la. Hên nagilam lan kaatag ya balita la, ay nilako lan hinlêk ya nalyari. ¹⁵ Hên nilumatêng hila kanlan Apo Jesus ay nahêlêk lay lalaki ya inalihan nangarawak ya a angkahêlêk. Nakatakop yay na haka ampikno hên napatêkbêk ya ihip. Naubuh hilan nalimwan ha kapangyarihan ni Apo Jesus. ¹⁶ Impamwang lan nakahêlêk no ay-êmên yan namaalîh hên nangarawak ya a angkahêlêk ya hinumapat kanan lalaki, haka ya nalyari kanlan baboy. ¹⁷ Hên nagilam lay habayto, ay nakiingalo hila kan Apo Jesus ya mag-alîh ya ha logal la.

¹⁸ Hên anhumakay yay na hi Apo Jesus ha bangka, ay nakiingalo ya inalihan nangarawak ya a angkahêlêk hên gêtan ya dayi. ¹⁹ A na ya pinaulayan, ta impaorong na ya ni Apo Jesus, ya wana, “Muli kay na ha bali mo ta ipamwang mo ya kangêran ya dinyag kamo hên Panginoon, haka no ay-êmên na kan iningalwan.” ²⁰ Nammita yay nay lalaki, ha mapoy balayan ha logal na, ya ambaêgên lan Decapolis, ta impamwang nay tungkol ha dinyag kana ni Apo Jesus, kabay naubuh hên nipag-êpapah hilay nakagilam.

Biniyay ya anak ya babayi ni Jairo haka pinaalîh ya hakit hên babayi ya labinloway taon nanan ampaghakit

(Mateo 9:18-26; Lucas 8:40-56)

²¹ Amêhên, ha pag-orong lan Apo Jesus hên nag-bangkan ubat ha lipay, ay kal-atan ya nanupa kanla ha laylay lanêm. ²² Main dinumani hên

nandoko hên nakadêngdêng ha bitsih ni Apo Jesus ya mihay ampamaala ha sinagoga, ya nag langan Jairo. ²³ Impapakahabi na kan Apo Jesus, ya kihonol ya kana ha bali na, ta ipalunto nay gamêt na ha anak nay babayi, hên paalihên dayi ya hakit na, ta êmên ya mabiyay ya ampamêrad tanan matsi. ²⁴ Kabay nakihonol hilan Apo Jesus kan Jairo. Kalatan ya nakihonol kanla haka ampi-pipiitan la hi Apo Jesus.

²⁵ Kalamo lan hata kal-atan, ya mihay babayi ya labinloway taon nanan ampag-irap ha hakit nan andayaên. ²⁶ Naiubuh nay na ya pibandian na ha hino-hino kay na hên ya doktor, haka nairapan ya êt ha pamanambal la hên hakit na, bayo nilumdêg êt ya habayto. ²⁷ Hên namwangan na, ya tungkol kan Apo Jesus, ay dinumani ya kana hên ginapa ya takop ni Apo Jesus. ²⁸ Dinyag nay habayto ta hinabi na ha sarili na, no magapa nan bat ya takop ni Apo Jesus, ay maalîh ya hakit na. ²⁹ Tambêng etaman tinunggên ya ampantoloy daya na, kabay natanam nay naalîh ya hakit na. ³⁰ Tampol nan natanam ni Apo Jesus ya main inalihan hên hakit, gawan ha kapangyarihan na. Namalingay ya, ta wana, “Hinoy nakagapa hên takop ko?” Hên ayn mangamin, ay hinabi lan tagahonol na, ³¹ “Panginoon, ampilolopungan la ka, haka la kan ampi-pipiitan hên kal-atan! Pata ampangotang ka no hinoy nakagapa kamo!” ³² Noa, ampakatapolên ni Apo Jesus no hinoy nakagapa kana. ³³ Nalimwan ya babayi gawan muwang na ya nalyari kana. Kabay ampamêgpêg yan nandoko hên nakadêngdêng ha arapan ni Apo Jesus, ta

inamin na ya hiyay nakagapa kana haka naalíh ya hakit na. ³⁴ Wani Apo Jesus kanan babayi, “Inalíh ya hakit mo gawan ha paniwala mo kangko. Muli kay na, hên mapatêkbêk ya ihip ta inalíh ya hakit mo.”

³⁵ Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumatêng ya ubat ha bali ni Jairo, ya naghabi, “Natsi ya anak mo. A minan abalaên hi Apo Jesus hên maniraw ha bali.” ³⁶ Noa, hên nag-
 ilam ni Apo Jesus ya habayto, ay wana kan Jairo, “Paan kan maglungkot. Ihundo moy paniwala mo ya maalíh koy hakit na.” ³⁷ Kabay inhundo lay pammita la. Ya pinaulayan nan bêngat ni Apo Jesus hên makilako kanla, ay hi Pedro, hi Santiago haka hi Juan ya kapotoh pohêl ni Santiago. ³⁸ Panlumamatêng la ha bali lan Jairo, ay nahêlêk ni Apo Jesus ya ampipanangih haka ampipanyêngên ya atsi bayro. ³⁹ Kabay hinabi na kanla, “Paan kaw manangih, ta a ya natsi. Nabêlêw yan bêngat.” ⁴⁰ Kinailyan la ya hi Apo Jesus, ta muwang la ya pêtêg yay nan natsi. Hên naipaawah na hilay kal-atan ya atsi bayro, ay hinumwên yay na ha pinaypakatuluyan kanan anak, hên kalamoy toa na, haka ya tagahonol na hi Pedro, hi Juan, haka hi Santiago. ⁴¹ Tinalan ni Apo Jesus ya gamêt nan anak, ta hinabi na, “Talita kumi,” ya labay habiên, “Anak ko, mimata ka.” ⁴² Tambêng yan nimata ya anak, haka namita-bitá. (Labinloway taon na.) Hadyay pag-êpapah lan atsi bayro. ⁴³ Binawal na hila hên ipamwang ha kaatag ya biniyay nay anak. Hinabi na êt ya pakanên la ya.

6

A ya pinaniwal-an hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na

(Mateo 13:53-58; Lucas 4:16-30)

¹ Amêhên, nuli ya hi Apo Jesus ha balayan Nazaret, ya pinanhumlayan na. Kalamo na hilay tagahonol na. ² Hên allon pamagsimba, ay hinumwên ya ha sinagoga la, ta nanoro ya. Haka ha pamanoro na, ay nipag-êpapah hilay nakag-
 ilam, ya wanla, “Ay-iri nan nakwa ya kamwangan na boy ya kapangyarihan na hên manyag hên kapapaêpapah?” ³ Daptay hiyay kalpintero ya kabalayan tamo ya anak ni Maria! Yarin alwan hiyay patêl lan Santiago, Jose, Judas, haka hi Simon! Yarin alwan kabalayan tamo ya patêl nay babayi!” Kabay a la ya tinanggap.

⁴ Bayo wani Apo Jesus kanla, “Hilay propeta ni Apo Namalyari, ay anggalangên ha agyan ayri ya logal, noa, a hila ampansinên hên kamag-anak la haka kabalayan la.” ⁵ Gawan ayn hilan paniwala kana, ay pêrad bat ya inalihan nan hakit. Ayn kaatag ya kapapaêpapah ya dinyag na bayro ha Nazaret. ⁶ Nag-êpapah hi Apo Jesus, ta taganán ayn hilan paniwala kana.

Inutusan na hilan manoro ni Apo Jesus ya labinloway tagahonol na ya binaêg lan apostol

(Mateo 10:5-15; Lucas 9:1-6)

Bayo nanoro ya hi Apo Jesus ha mal-at ya baryo ha namalibot hên Nazaret. ⁷ Haka tsinipon na ya labinloway tagahonol na, ta dinyanan na hilan kapangyarihan, hên mamaalíh hên nangarawak

ya a angkahêlêk ya hinumapat ha tawo, bayo in-
 utoh na hila hên manilowa hên manoro. ⁸ Bayo
 hila nammita, ay hinabi na kanla, “Paan kaw
 mantan hên hinoman ya nanad ha puto, balu-
 tan, haka pera. Magtêkên kaw tana. ⁹ Mag-apin
 kaw bitsih, noa, paan kaw mantan hên maihagili
 yoy takop. ¹⁰ Magdahêl kaw ha balin managyat
 kamoyu, haka bayro kaw tana, hên angga ha a pon
 nayari ya pamanoro yo, ha logal ya habayto. ¹¹ No
 a la kaw tanggapên, ta a hila mabay manggilam
 habi yo, ha mihay logal, ay bayo kaw mag-alih
 bayro, ay ikampag yoy tuwapok ya atsi ha bitsih
 yo, ta êmên la mamwangan ya atsi tana kanla
 no lumatêng kanla ya parusa ni Apo Namalyari.”
¹² Kabay nammita hilay nay labinlowa hên nami-
 pamwang ha kal-atan ya dapat lan paghêhêan hên
 talibatokan ya kasalanan la. ¹³ Namaalih hila hên
 kal-atan nangarawak ya a angkahêlêk ya hinuma-
 pat ha tawo. Pinunihan lan pêrad ya laro ya kal-
 atan nipaghakit haka namaalih hilan hakit la.

Ya kamatsan ni Juan Bautista
(Mateo 14:1-12; Lucas 9:7-9)

¹⁴ Nagilam ni Herodes Antipas ya ampamaala
 ha probinsyan Galilea ya tungkol ha
 kapapaêpapah ya andaygên lan Apo Jesus,
 gawan habaytoy nibahwag. Main ampaghabin
 ampakadyag yan kapapaêpapah hi Apo Jesus
 gawan hiya hi Juan Bautista ya nangoman
 nabiyay. ¹⁵ Main kaatag ya ampaghabin kayno hi
 Apo Jesus ay Propeta Elias, ya nag-orong ha luta.
 Hilay kaatag êt ay ampaghabi ya hi Apo Jesus ay
 nanad kanlan kaatag ya propeta, ya māmipamwang

hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari hên haton lagi.

¹⁶ Noa, hên nagilam ni Herodes Antipas, ya anhabiên la, ay wana, “Ya ambaêgên lan Jesus, ay taganán hi Juan Bautista ya impapotoh kinay ulo, ya nabiyay oman, kabay ampakadyag yan kapapaêpapah!” ¹⁷ Hinabi nay habayto gawan hên hato ay hiyay naypadakêp, naypagapoh, haka naypahukul kan Juan, gawan kan Herodias, ya ahawa ni Felipe, ya ali ni Herodes Antipas, ya bat nan pinag-ahawa ni Herodes Antipas. ¹⁸ Panay nan an-ungkatên kan Herodes Antipas, ni Juan Bautista, ya wana, “Bawal ha Kautuhan ya pamag-ahawa mo kan Herodias ya ahawan ali mo!” ¹⁹ Gawan habayto, ay main yan hakit nakêm hi Herodias kan Juan, haka ipapatsi na ya dayi, noa, ayn yan madyag, ²⁰ gawan a na ya ampaulayan ni Herodes Antipas, ta anggalangên na hi Juan, gawan muwang na, ya mahonol hi Juan kan Apo Namalyari, haka ayn hilan mahabi ha biyay na. Labay-labay nan manggilam toro na, angkalipang man ya ihip na.

²¹ Mihay allo nakaihip hi Herodias no ay-êmtên na yan maipapatsi hi Juan Bautista. Hi Herodes Antipas, ay nagkaluto ha allon pamanêmtên ha pay-anak kana. Hinagyat na hilay manungkulan na, haka hilay ampamaala ha hundaloh, haka hilay mabandi ha probinsyan Galilea hên mag-pakahigla hên kalamo na. ²² Timmalêk ya anak ni Herodias ha arapan hên kal-atan. Hinumigla hi Herodes Antipas haka hilay hinagyat na, ha pam-agtalêk nan dalaga, kabay wani Herodes Antipas

kanan dalaga, ya idin na kana ya hinon pakikwaan na kana. ²³ Nangako ya êt hên main kalamoy humpa, ya idin na kana ya kapitnan bandi na, no habaytoy labay na.

²⁴ Inumawah ya dalaga ta kinotang nay indo na no hinoy pakikwaan na. Wana etaman ni Herodias, “Ya ulo ni Juan Bautista.” ²⁵ Tampol yan nag-orong ya dalaga, hên dinumani kan Herodes Antipas, ta pinakikwaan na, ya tampol ipapotoh ya ulo ni Juan Bautista, ta idin kanan dalaga ya habayto, hên nakapalunto ha pinggan.

²⁶ Hadyay lungkot ni Herodes Antipas hên pakikwaan kana hên dalaga ya habayto, noa, a na ya matanggian gawan naghumpa ya, haka gawan ha kal-atan. ²⁷ Hên habayto êt, ay in-utoh nay mihay hundaloh ha hukulan hên potohên nay ulo ni Juan Bautista. Tampol ya etaman nammita ha hukulan ya habaytoy hundaloh, ta pinotoh nay ulo ni Juan, ²⁸ hên indin ha pinggan, haka gintan kanan dalaga. Indin na etaman hên dalaga, ya habayto kan Herodias, ya indo na.

²⁹ Hên namwangan lan tagahonol ni Juan ya nalyari kana, ay kingwa la ya bangkay na, haka lay na in-ilbêng.

Liman libo ya pinakan ni Apo Jesus

(Mateo 14:13-21; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)

³⁰ Amêhên, hên nag-orong hilay nay labinloway tagahonol ni Apo Jesus ya in-utoh nan namitoro, ya ambaêgên la etaman hên apostol, ay ni-tsi-tsipon hila, ta in-ubuh lan in-istorya kana ya dinyag la haka intoro la. ³¹ Noa, a la angkadambi ya pangan la, gawan kal-atan ya angkapiubah

hên anlumatêng kanla. Kabay wani Apo Jesus kanla, “Magpainawa kitamo pon bayro ha logal ya kabalahan-balahan.” ³² Kabay hila-hila tanay himmakay ha bangka hên naglipay ha logal ya kabalahan-balahan.

³³ Noa, napansin lan kal-atan ya pamag-alih la, haka ya pagpalakwan la, kabay binitseh lan inunaan hilan Apo Jesus, hên kalamo hilay ubat ha kaganawan balayan ya dinanan la. ³⁴ Hên pataoy hilan Apo Jesus ha bangka, ay nahêlêk lay kal-atan, haka naingalwan na hila, gawan nanad hilan tupa ya ayn pastol, kabay mal-at ya intoro na kanla. ³⁵ Hên maranin matata ya allo, ay hinabi lan tagahonol na kana, ya wanla, “Ayn bali di, haka maranin matata ya allo. ³⁶ Dayi ipalako mo hilay kal-atan ha balang baryo, ya narani di, ta êmên hila makahaliw hên maêkan la.” ³⁷ Noa, hinabi na kanla, ya wana, “Hikaw tanay mamakan kanla.” Kabay wanla kana, “Labay mon habiên, hikay ya manaliw hên pamangan lan kal-atan, ya magkaalaga hên upa hên mihay katawo ha waloy buwan!” ³⁸ Nangotang hi Apo Jesus, “Ungnoy puto yo? Hêlkên yo.” Hên namwangan lay na, ay hinabi la, “Li-limay puto haka lo-loway kênan lanêm.”

³⁹ Bayo in-utoh ni Apo Jesus ha tagahonol na ya paiknoên lay kal-atan hên pusto-pusto. ⁴⁰ Kabay nipammikno hilay na hên pusto-pusto ya main mani-magatoh haka main mani-limampo. ⁴¹ Dinampot ni Apo Jesus ya limay puto haka loway kênan lanêm. Naningla ya, ta pinahalamatan nay habayto kan Apo Namalyari. Pino-potoh nay na, ta indin na kanlan tagahonol na, ta intayak la kanlan kal-atan. ⁴² Balang miha ya

atsi bayro ay nakaêkan angga ha nangabhoy hila. ⁴³ Hên tsinipon la ya tagan, ay nakapno hila êt hên labinloway lubon. ⁴⁴ Main liman libo ya lalaki ya nangan.*

*Nammita hi Apo Jesus ha babon lanêm
(Mateo 14:22-33; Juan 6:16-21)*

⁴⁵ Tampol nan pinahakay ni Apo Jesus ha bangka hilay tagahonol na, hên impauna hên lumipay ha Betsaida, kaban ampauliën na pon ya kal-atan. ⁴⁶ Hên nagtsipan ya kanla hi Apo Jesus, ay nilumakat yay nan nanalangin. ⁴⁷ Hên yabi yana, kaban ampanalangin yan miha na, ay atsi hilay na ha bonak dagat-dagatan ya tagahonol na. ⁴⁸ Nahêlêk na hilay angkairapan hên lumipay, gawan panhalungatên hilan angin. Hên nawatah, ay nilako na hila hên nammita ha babon lanêm, hên makipantag ya dayi kanla, ⁴⁹ noa, hên nahêlêk la yay ampita ha babon lanêm, ay nipan-angaw hila, ta êndat la no hiyay mihay kamana. ⁵⁰ Naubuh hilan nakahêlêk kana, haka hadyay limo la. Noa, tampol nan hinabi kanla, ya wana, “Paan kaw malimo! Pakhawên yoy nakêm yo! Hikoy habaytsi!” ⁵¹ Hên nakahakay yay na ha bangka, ay tinunggên ya angin. Hadyay êpapah la kana, ⁵² gawan nahêlêk la man, ya pinalakê nay puto, ay a la pon angkaintindihan ya madyag nay hinoman, ha kapangyarihan ni Apo Namalyari, ta taganán a la makwan ihipên ya nalyari.

* **6:44** Main êt kal-atan ya babayi haka anak ya nangan. Mateo 14:21.

*Namaalih hi Apo Jesus hên kaganawan hakit lan taga-balayan Genesaret
(Mateo 14:34-36)*

⁵³ Pamakalipay lan Apo Jesus, ay impadann lay bangka ha dani hên Genesaret. ⁵⁴ Hên nakataoy hilan Apo Jesus, ay tampol la yan nabalayan. ⁵⁵ Pinarah lan impamwang ha boon logal ya habayto, ya nilumatêng hilan Apo Jesus. Kabay hinapwat la hila ha angkatuluyan la ya nipaghakit hên gintan kana ay-iri man ya nilako na. ⁵⁶ Anto man ya lakwên nay balayan, baryo, o hinon logal ya main bali, ay anggêtan la ha andanan na, ya nipaghakit. Ampakiingalo hila kan Apo Jesus, ya agyan laylayan dayin takop na, ya magapa lan ampaghakit. Haka hilay nakagapa takop na, ay naalihan etaman hakit.

7

*Ya natotoan la ha ninuno, ay paan itad ha Kautuhan ni Apo Namalyari
(Mateo 15:1-9)*

¹ Panga-ubat hên habayto, ay main ungnoy Pariseo haka mánoron Kautuhan ni apo Moises ya ubat ha balayan Jerusalem ya nipandumani kan Apo Jesus. ² Nadambi la ya main tagahonol ni Apo Jesus ya bat hên nangan hên a hinumonol ha natotoan la ha ninuno, no ay-êmên ya pamaguyah bayo mangan. Kabay êndat lan Pariseo, ya marêmêk hilay tagahonol na, ha hêlêk ni Apo Namalyari, ³ ta hilay Pariseo haka hilay kaatag pon ya Israelita, ay a mangan no a hila pon naguyah hên nanad ha natotoan la ha ninuno. ⁴ Haka a lan bat angkaên ya ubat ha palengke, no a la pon

uyahan.* Mal-at pon ya natotoan la ha ninuno ya anhonolên la ya tungkol ha pamanguyah hên pamminêman, pamyanan lanêm haka kaldero ya dyag ha tangso.

⁵ Kabay nangotang hila kan Apo Jesus ya hilay Pariseo, haka mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya wanla, “Pata a hila anhumonol ya tagahonol mo ha natotoan tamo ha ninuno tamo, no ay-êmên ya pamag-uyah bayo mangan?” ⁶ Wani Apo Jesus, “Pêtêg ya impapêt ni Propeta Isaias ya tungkol kamoyun mapagbabara, ya wana ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari, ‘Ya pamagpuri la kangko, ay atsin bat ha bêbêy la, ta ayn ha nakêm la.

⁷ Ayn kapukat-pukat ya pamagsimba la kangko, ta ya natotoan la ha ninuno, ay an-itoro la hên nanad ha paytoro la hên Kautuhan ko.’†

⁸ Angkapaulayan yoy Kautuhan ni Apo Namalyari, ta anhonolên yoy natotoan yo ha ninuno yo.”

⁹ Bayo wana êt ni Apo Jesus, “Magaling kaw hên itad hên ayn alagá ya utoh ni Apo Namalyari, mahonol yon bat ya natotoan yo ha ninuno!

¹⁰ Ta ya impahulat ni Apo Namalyari kan apo Moises, ay êmên di, ‘Galangên moy tatang haka indo mo,’ haka ‘Hinoman ya maniran toa na, ay dapat patsên.’ ¹¹ Noa, an-itoro yo ya malyarin ialay kan Apo Namalyari, ya dapat ihawop ha toa.

¹² Ha pamanoro yon habayto, ay an-ibawal yoy

* **7:4** Ha kaatag Kahulatan Griego, ay nakahulat ya “A hila bat ampangan no ubat hila ha palengke, no a hila pon nag-uyah o nagpalyu.” Ta kayno narêmêkan hila ha hêlêk ni Apo Namalyari hên nakapakidani hila ha bawal ha natotoan la ha ninuno. † **7:7** Isaias 29:13.

pamanawop ha toa, ¹³ ta antuwarên yoy ninuno yo, hên an-itad yon ayn alagá ya Habi ni Apo Namalyari. Haka kal-atan pon ya êmbahên ya andaygên yo.”

*Ya ampakarêmêk ha hêlêk ni Apo Namalyari ay angkaubat ha nakêm
(Mateo 15:10-20)*

¹⁴ Bayo pinarani ni Apo Jesus ya kal-atan, ta wana kanla, “Manggilam kaw haka pakaintindiên yoy habaytsi. ¹⁵ Alwan ya an-ihubo ha bêbêy ya ampakarêmêk hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari, noa, ya ampakarêmêk, ay ya nangarawak ya habi ya angkaubat ha bêbêy. ¹⁶ (Pakaihipên yoy nagilam yo!)”

¹⁷ Pamakayari nan naghabi, ay imbalag ni Apo Jesus ya kal-atan, ta hinumwên ya ha lalên bali. Bayo nangotang hilay tagahonol na no hinoy labay habiên hên habaytoy alimbawa. ¹⁸ Wana etaman kanla, “Hikaw man, ay a kaw ampakaintindi? Alwan pamangan ya an-ihubo ha bêbêy ya ampakarêmêk hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari. ¹⁹ Ta ya pamangan, ay a ampidann ha nakêm, noa, ha bitoka bayo itaká.” Ha pangahabi ni Apo Jesus hên habayto, ay labay nan habiên ya ayn bawal ya pamangan. ²⁰ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Ta ya nangarawak ya habi ya angkaubat ha bêbêy, ay yabay ya ampakarêmêk hên tawo ha hêlêk ni Apo Namalyari. ²¹ Ta angkaubat ha nakêm ya kaihipan hên manyag karawakan, nanad ha manyag karawakan kalabayan lawini, manakaw, mamatsin kaparehon tawo, ²² makilalaki

haka mamabayi, manyag kapanalarêhan, haka kaganawan karawakan nanad ha pamanloko, manyag kagatêan hên ayn pamagpigil ha sarili, bat maridya, maniran kapareho, mag-in mayabang, haka manyag ayn kapukatan. ²³ Kaganawan hên habayto ay angkaubat ha nakêm haka ampakarêmêk ha hêlêk ni Apo Namalyari.”

*Ya paniwala hên mihay babayi ya alwan Israelita
(Mateo 15:21-28)*

²⁴ Immalíh hilan Apo Jesus bayro hên palako ha Tiro ya logal hên alwan Israelita, haka hinumwên hila ha mihay bali bayro. A na labay hên mamwangan hên kaatag ya atsi hila bayro, ta magpainawa hila dayi, noa, napansinan hila. ²⁵ Main bayron babayi ya nag anak ya hinapatan narawak ya a angkahêlêk, ya tampol hên nakamwang hên atsi ya bayro, kabay nilumatêng yan nandoko hên nakadêngdêng ha arapan na. ²⁶ Habaytoy babayi ay alwan Israelita ta hiyay Griego ya taga-Sirofenicia. Nakiingalo ya kan Apo Jesus ya ipaplag ya hinumapat ha anak nay babayi. ²⁷ Wani Apo Jesus kana, “Pakangêrên ko pon hên toroan haka hawpan ya hilay Israelita. Ta habaytoy taganán usto.” ²⁸ Noa, hinabi nan babayi, ya wana, “Panginoon, mangêd ya habayto, noa, yarin a minan hawpan ya alwan Israelita no hadyay pamairap ya angkatanam la!” ²⁹ Bayo wana kana, “Gawan ha paniwala mo kangko, ay muli kay na, ta naipaplag ya hinumapat ha anak

mo.”‡ ³⁰ Hên nuli ya habaytoy babayi, ay nalatngan nay anak nay ampamatuloy hên napatêkbêk ha papag gawan naipaplag ya hinumapat kana.

Ya têkkên haka a makayn makahabi, ay pinahabi haka pinagilam ni Apo Jesus

³¹ Ha pag-orong lan Apo Jesus hên ubat ha logal Tiro ay nagdann ya ha logal hên Sidon ha palakon Dagat-dagatan hên Galilea ha mapoy balayan ha logal, ya ambaêgên lan Decapolis. ³² Main ungnô bayro ya nantan kan Apo Jesus hên mihay lalaki ya têkkên haka a makayn makahabi. Nakiingalo hila kana ya ipalunto nay gamêt kanan têkkên ta paalihên nay hakit na. ³³ Indayo ni Apo Jesus ya lalaki kanlan kal-atan, ta ingkulug nay panoro na ha têkk nan lalaki, pangayari, ay nandula ya ha gamêt na ta impunih na ha dila nan lalaki. ³⁴ Naningla hi Apo Jesus ha langit hên nakauyamêh ha panalangin na, bayo wana kanan lalaki, “Effata!” ya labay habiên, “Magloat!” ³⁵ Tampol ya etaman nakagilam haka nakapaghabi yay nan mangêd. ³⁶ Kata-ungno na hila binawal ni Apo Jesus ya paan lan ipamwang ya habayto. Noa, lalo lan ipamwang. ³⁷ Hadyay êpapah la, ya wanla, “Mangêd ya kaganawan andaygên na. Ampagilamên nay têkkên haka ampahabiên nay pipi!”

‡ **7:29** Ha pamipaplag ni Apo Jesus ha hinumapat ha anak hên alwan Israelita, ay mamwangan ya anhêkkên ni Apo Namalyari ya laman hên nakêm hên balang miha, ayn kana no hinoy ninuno la.

8

Apat ya libo ya pinakan ni Apo Jesus (Mateo 15:32-39)

¹ Hên habayto, ay naka-tsipon hilay na êt ya kal-atan ya nanggilam hên toro ni Apo Jesus. Hên ayn hilay nan maêkan, ay binaêg ni Apo Jesus ya tagahonol na, ta wana kanla, ² “Kaingalo hilay kal-atan, ta tatloy nay allo la di, haka ayn hilay nan maêkan. ³ No pauliên ko hilan angkablay lonoh, ay kayno mawê hila ha dann, ta marayo ya ubatan lan kaatag.” ⁴ Wanlan tagahonol na etaman, “Ay-êmên tamo hilan mapakan ya hata kal-atan di ha kabalalah-balahan?” ⁵ Kinotang hila ni Apo Jesus, ya wana, “Main kitamo pon hên puto?” Wanla kana, “Main tanan pito.”

⁶ Bayo pinaikno na hilay kal-atan, haka na dinampot ya pitoy puto, ta impahalamat na kan Apo Namalyari, bayo pino-potoh nay habayto, ta impatayak na kanlan tagahonol na. ⁷ Main hila etaman hên ungnoy nanganaway kênan lanêm ya pinirito. Impahalamat na êt kan Apo Namalyari ya habayto, bayo impatayak na etaman kanlan tagahonol na. ⁸ Naubuh hilan nangabhoy ya kal-atan, haka hên tsinipon lay tagan, ay nakapno hila hên pitoy lubon. ⁹ Main manga apat ya libo ya nangabhoy. Bayo nagtsipan yay na kanla. ¹⁰ Hilan Apo Jesus etaman, ay hinumakay ha bangka hên palako ha logal hên Dalmanuta.

*Ampanapol hilay Pariseo hên kapapaêpapah ya ubat ha langit
(Mateo 16:1-4)*

¹¹ Main ungnoy Pariseo ya nilumatêng, ta pinakihubakan la ya hi Apo Jesus. Sinubuk la yan mamipahlêk yan kapapaêpapah ya ubat ha langit, ta êmên la mamwangan no pêtêg hên atsi kana ya kapangyarihan ni Apo Namalyari.

¹² Nakauyamêh ya hi Apo Jesus, bayo wana, “Hay! Awta ampanapol kaw hên kapapaêpapah! Pakagilamên yo! Taganán ayn ipahlêk kamoyu ya palatandaan ya hikoy in-utoh ni Apo Namalyari!”

¹³ Bayo nilakwanan na hilay na, ta himmakay hilay na ha bangka hên palipay hilan Apo Jesus.

In-alimbawa ni Apo Jesus ha pampaalsa, ya panapol lan Pariseo hên kapapaêpapah ya ubat ha langit

(Mateo 16:5-12)

¹⁴ Naliwaan lan tagahonol ni Apo Jesus hên mantan puto, kabay mimiha tanay puto ya atsi ha bangka. ¹⁵ Bayo binilinan hila ni Apo Jesus ya wana, “Kaillag kaw ha pampaalsa lan Pariseo haka ha pampaalsa ni Herodes Antipas.”

¹⁶ Gawan ha hinabi ni Apo Jesus, ay êndat lan tagahonol na no mantêg pampaalsa hên arina ya hinabi na kanla, kabay nihahabi hila, ya wanla, “Hinabi nay habayto gawan a kitamo nakagêtan puto.” ¹⁷ Muwang ni Apo Jesus ya ampiahabian la, kabay wana kanla, “Pata an-ikayagah yoy a kaw nakagêtan puto! A kaw pon awud hên am-pakaintindi! A yo pon angkakwan ihipên no ay-irin ubat ya kapangyarihan ko!

¹⁸ Nanad kaw ayn mata, haka ayn têkk! Naliwaan yoy na lawêh hên pinakan koy liman libo ha li-limay puto!

¹⁹ Ungnoy lubon ya napno hên tagan ya tsinipon

yo?” Wanla kana, “Labinloway lubon.” ²⁰ Wanay na êt ni Apo Jesus, “Haka ungnoy lubon ya napno hên tagan ya tsinipon yo hên pinakan koy apat ya libo ha pi-pitoy puto?” Wanla etaman, “Pitoy lubon.” ²¹ Bayo wana kanla, “A kaw pon ampakaintindi?”

Naypamukat hi Apo Jesus hên mihay buwag ha balayan Betsaida

²² Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha balayan Betsaida, ay main ungnoy bayro ya nantan hên mihay lalaki ya buwag, ya pinakiingalo la kan Apo Jesus. ²³ Inakay ni Apo Jesus ya buwag hên indayo ha balayan. Bayo nandula ya ha gamêt na, ta impunih na ha mata nan buwag, bayo impalunto nay gamêt na kana, haka kinotang na ya, no ampakahêlêk yay na. ²⁴ Wana etaman hên buwag, “Naburarêg pon ya angkahêlêk ko, ya tawoy ampammita, ay nanad kayo.” ²⁵ Inapoap nan oman ni Apo Jesus ya mata nan lalaki. Kanan habayto, ay impakamukat nan lalaki ya mata na, haka alway nan naburarêg ya hêlêk na, ta ampakahêlêk yay nan mangêd. ²⁶ Bayo nagtsipan hi Apo Jesus kana, ta wana, “Muli kay na, noa, paan kan magdann ha baryo.”

Hinabi ni Pedro ya hi Apo Jesus, ay hiyay Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas
(*Mateo 16:13-20; Lucas 9:18-21*)

²⁷ Bayo nammita hilan Apo Jesus palako ha balang baryo ya angkasakopan hên balayan Cesaarea Filipos. Kaban ampita hila, ay kinotang nay tagahonol na, ya wana, “Hino ko kano?” ²⁸ Kabay hinabi la, “Wanlan kaatag ya hika ay

hi Juan Bautista. Noa, wanlan kaatag êt ya hika ay hi Propeta Elias. Hilay kaatag êt ay anpaghabin ya nabiyay oman ya miha kanlan unan māmipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari.”²⁹ Wana êt kanla ni Apo Jesus, “Kamoyu etaman, hino ko ha ihip yo?” Wani Pedro etaman, “Hika ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala.”³⁰ Noa, impapakabawal na hila hên ipamwang ha hinoman ya hiyay Cristo.

*Impamwang ni Apo Jesus ya hiyay patsên
(Mateo 16:21-28; Lucas 9:22-27)*

³¹ Bayo impamwang ni Apo Jesus kanlan tagahonol na, ya malyari kana lumatêng ya allo, ya wana, “Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay kailangan magdanas hên hadyay pamagdusa. Hikoy araên lan mánoron Kautuhan ni apo Moises. Araên la kon toa ya nag tungkulan ha bansa, haka araên la ko êt hên ampamaala kanlan pari. Ipapatsi la ko, noa, ha ikatlon allo ay biyayên akon oman.”³² Impapakamulah ni Apo Jesus ya habayto kanla. Kabay indayo yan pêrad ni Pedro ta hinabyanan na ya, gawan êndat nan a patsên ya Mesias, ya Cristo.³³ Noa, immarap hi Apo Jesus ha kaatag ya tagahonol na, bayo hinabyanan na hi Pedro, ya wana, “Pedro, paan mo kon tuksoên hên nanad ha pamanukso kangko ni Satanas! Ya pan-ihipên mo ay alwan kaihipan ni Apo Namalyari, noa, kaihipan hên tawo!”

³⁴ Bayo pinarani nay kal-atan hên kalamoy tagahonol na, ta wana kanla, “Hilay labay hên humonol kangko, ay dapat liwaan ya sarili lan kal-

abayan haka humonol kangko. Dapat nakal-an hila magtêh hên pamairap haka matsi, ya maialimbawa ha pamakay hên nabyat ya koros. ³⁵ Hila etaman ya a anhumonol kangko, gawan a la labay hên matsi o mangoman ya pamimiyay la, ay matsi etaman. Noa, hilay matsi gawan ha paniwala la kangko haka ha pamipamwang lan Mangêd ya Habi tungkol kangko, ay dyanan biyay ya ayn angga. ³⁶ Mikamihan man kanan mihay tawo ya pibandian di ha luta, ay a na mapakinabangnan ya habayto, no hiya etaman ay mipalako ha kaparusaan ya ayn angga! ³⁷ Yarin matanggap ya pibandian na, ta êmên a mipalako ha kaparusaan ya ayn angga ya kaêlwa na! ³⁸ Hilay tawo amêhên ay taganán makasalanan, haka tinalibatokan la hi Apo Namalyari. No araên la ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, haka no araên lay toro ko, ay araên ko hila êt ha pag-orong ko di. Ha pag-orong ko, ay atsi kangko ya kapahilêw ya kahampatan ni Apo Namalyari, ya Tatang ko, haka kalamo ko hilay anghel na.”

9

¹ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na kanlan tagahonol na, ya wana, “Pakagilamên yoy habaytsi, ya main ungno di kamoyu ya a matsi angga ha mahêlêk la, ya nilumatêng ya pamanlokop ni Apo Namalyari hên main kapangyarihan.”

Ampihahabi hi Apo Jesus, hi apo Moises, haka hi apo Elias

(Mateo 17:1-13; Lucas 9:28-36)

² Hên nalabah ya anêh ya allo paubat hên hinabi nay habayto ni Apo Jesus, ay pinaglamo na hi Pedro, hi Juan haka hi Santiago, hên nilumakat ha matag-ay ya tawgtug hên kakapag la. Kaban atsi hila bayro, ay naoman ya it-sura ni Apo Jesus. ³ Ya takop na ay nag-in bapan putsî ya kapahilêw, ya ayn kapantag ha kaputsian. ⁴ Namakonkaynaman ay main loway màmipamwang ya an-ipaihip kanla ni Apo Namal-yari ya ubat ha langit, ya hi apo Moises haka hi apo Elias ya kalamo ni Apo Jesus hên ampiahabi. ⁵ Bayo hinabi ni Pedro, ya wana, “Mánoro, mangêd ya atsi kitamo di. Manyag kay hên tatloy hawong. Miha kamo, miha kan apo Moises, haka miha kan apo Elias.” ⁶ Hinabi nay habayto ni Pedro gawan nakatsigag ya haka hilan Juan. ⁷ Ampaghabi ya pon hi Pedro hên inupungan hila hên ginêm, haka main hilan nagilam ya habi ya ubat ha ginêm, ya wanan habi, “Hatsi ya anlugurên kon anak. Gil-amên yoy anhabiên na.” ⁸ Hên tinunggên ya habi, ay nanlêk hilan Pedro ha palibot, noa, mimiha na tana ni Apo Jesus ya angkahêlêk la.

⁹ Ha paglohan la hên ubat ha tawgtug, ay impapakabawal ni Apo Jesus hilay habaytoy tatloy tagahonol na hên ipamwang ha hinoman ya nahêlêk la ha tawgtug, angga ha a ya pon matsi haka mabiyay oman, ya hiya, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo. ¹⁰ Kabay a la impamwang ya habayto ha hinoman. Pinihabian la no hinoy labay habiên ya mabiyay yan oman. ¹¹ Gawan nahêlêk la bayro ha tawgtug hi apo Elias, ay kinotang la ya, ya wanla, “Awta panhabiên lan

mánoron Kautuhan ni apo Moises, ya kailangan mag-orong ya pon di ha luta hi apo Elias bayo ya lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên ma-maala?” ¹² Wana etaman ni Apo Jesus, “Taganán nakahulat* ha habi ni Apo Namalyari ya main nanad kan apo Elias ya manlêan hên nakêm ha pamanlumatêng ko. Haka nakahulat† etaman ya hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay araên haka dapat magtêéh hên hadyay pamagdusa. ¹³ Noa, anhabiên ko kamoyu, ya nilumatêng yay na ya nanad‡ kan apo Elias, haka a la ya nabalayan, ya hiyay habayto ya lumatêng bayo ya lumatêng ya Mesias, ya Cristo, ta dinyag la kana, ya labay la, hên nanad ha impamwang ha Kahulatan§ ya tungkol kana.”

Namipaplag hi Apo Jesus hên hinumapat hên ampamatugaw ha mihay anak ya lalaki

(Mateo 17:14-21; Lucas 9:37-43a)

¹⁴ Hên nakalohan hilay na ha tawgtug, hên marani hilay na ha andyanan lan kaatag ya tagahonol na, ay nahêlêk lay kal-atan ya nakapalibot kanla. Haka napansin la ya main mánoron Kautuhan ni apo Moises ya ampakihubak kanla. ¹⁵ Hên nahêlêk lan kal-atan hi Apo Jesus, ay nipagêpapah hilan nuwayun nanupa kana. ¹⁶ Kinotang ni Apo Jesus hilay tagahonol na ya wana, “Hinoy ampihuhubakan yo?”

¹⁷ Wanan miha bayro, “Mánoro, gintan ko di kamo ya anak koy lalaki, ya anhapatan hên

* **9:12** Malakias 4:5, 6. † **9:12** Isaias 53:3-12. ‡ **9:13** Mateo 17:13. § **9:13** Malakias 4:5, 6.

narawak ya a angkahêlêk, haka a yay na ampakahabi. ¹⁸ No andawhongên na yan anhumapat kana, ay an-itumba na ya ha luta, bayo maggalak ya bêbêy na. Ampag-ngê-ngêt ya, haka angkumdêy ya lawini na. Pinakihabi kina ha tagahonol mo ya paalihên lay hinumapat, noa, a la ya agyu hên paalihên.”

¹⁹ Kabay wani Apo Jesus, “Hikaw ya angkabiyay amêhên ay ayn paniwala! Aydin angga kataw hên pakilamoan haka pakitagalan?” Bayo wana kanan lalaki, “Gêtan mo di ya anak mo.”

²⁰ Gintan lay anak kan Apo Jesus. Hên nahêlêk na hi Apo Jesus, hên hatoy hinumapat kanan anak, ay impatumba nay anak hên imbuwad-buwad hên ampaggalak ya bêbêy. ²¹ Kinotang ni Apo Jesus ya toa nan anak, “Nakano yan unan hinapatan?”

Wanan toa na, “Paubat hên nanawa ya pon. ²² No andawhongên na ya, ay panay na yan an-itapon ha apoy, o an-ihugno ha lanêm ta patsên na ya dayi. Noa, no main kan madyag, ay ingalwan mo kay dayi, hên paalihên mo ya kana.”

²³ Bayo wani Apo Jesus, “Pata nahabi mo, no main akon madyag? Hilay ampaniwala kan Apo Namalyari ay makadyag hên kaganawan!”

²⁴ In-ikhaw nan inhabi hên toa nan anak, ya wana, “Ampaniwala ko! Noa, no main pamagkulang ha paniwala ko, ay pahanan mina dayi!”

²⁵ Hên nahêlêk ni Apo Jesus ya kal-atan ya anlumatêng, ay namipaplag ya hên hinumapat kanan anak, ya wana, “Hika ya namatêkk haka namaomêl kanan hata anak, ay mag-alíh ka kana, haka paan kay nan humapat kana!”

²⁶ Hadyay angaw nan hinumapat kanan anak, intumba nay anak, haka hadyay pamibwad-bwad na kana, bayo inumalih yay na. Haka nanad hên bangkay ya lawini nan anak. Kabay êndat lan kalatan ya natsi yay na. ²⁷ Noa, tinalan ni Apo Jesus ya gamêt na ta impairêng na ya, nirêng ya etaman ya anak.

²⁸ Hên nakahowên hilan Apo Jesus ha bali ya ampaidyanan la, ay kinotang la yan tagahonol na no awta a la ya napaalíh ya hinumapat kanan anak. ²⁹ Wana etaman ni Apo Jesus, “Ya êmbayroy narawak ya a angkahêlêk, ay a mapaalíh no alwan gawan ha pamanalangin.”

*Inoman nan hinabi ni Apo Jesus ya patsên ya
(Mateo 17:22-23; Lucas 9:43b-45)*

³⁰ Nag-alíh hilan Apo Jesus bayro, haka nagdann hila ha probinsyan Galilea, ta êmên ayn makamwang no antoy andyanan la, ³¹ ta antoroan nay tagahonol na, ya wana, “Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay i-upit ha kapatsi ko. Patsên la ko, noa, ha ikatlon allo, ay mabiyay kon oman.”

³² Noa, a la naintindihan hên tagahonol na ya habaytoy hinabi na. Malimo hila etaman hên mangotáng kana.

*No hino ya matag-ay ya tungkulan
(Mateo 18:1-5; Lucas 9:46-48)*

³³ Hên nilumatêng hilay na ha balayan Capernaum, hên atsi hilay na ha mihay bali, ay kinotang ni Apo Jesus hilay tagahonol na no hino ya pinihuhubakan la ha dann. ³⁴ Noa, ayn kanla ya naghabi, gawan marêng-êy hila ta pinihuhubakan la no hino kanla ya matag-ay ya tungkulan.

³⁵ Nikno hi Apo Jesus, ta binaêg na hilay labin-loway tagahonol na hên dumanî kana, ta wana kanla, “Hilay labay mag-in matag-ay, ay kailangan magpakaaypa hên maghuyo kanlan ampan-gailangan hên hawop.” ³⁶ Binaêg nay mihay anak ya nanawa hên mirêng ha arapan la ta tinakêh na ya, bayo wana kanlan tagahonol na, ³⁷ “Hinoman ya ampaniwala kangko, ya ampananggap kanlan maaypa ya nakêm nanad hata anak, hên gawan habaytoy paniwala la kangko, ay nanad hiko ya antanggapên la. Hila etaman ya ampananggap kangko, ay antanggapên la hi Apo Namalyari ya namiutoh kangko.”

Hilay a ampanalanghang kantamo, ay ampanawop kantamo

(Lucas 9:49-50)

³⁸ Wani Juan kan Apo Jesus, “Manoro, nahêlêk naên ya mihay lalaki ya ampanggamit hên langan mo ha pamaalîh hên nangarawak ya a angkahêlêk. Binawal naên ya gawan alwa tamo yan kalamo.”

³⁹ Noa, wani Apo Jesus kana, “Paan yo yan bawalên, ta ayn manyag hên kapapaêpapah ha langan ko, bayo maghabin halanghang kangko.

⁴⁰ Hilay a ampanalanghang kantamo ay ampanawop kantamo. ⁴¹ Pakagilamên yo! Hilay mam-i kamoyu hên mihay baso hên lanêm, gawan hikaw ay ambaêgên tagahonol ko, ay taganán tumbahan hila etaman ni Apo Namalyari hên kangêran.”

Ya pangubatan hên pamanyag kasalanan

(Mateo 18:6-9; Lucas 17:1-2)

⁴² Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “Hinoman ya pangubatan hên pamanyag

kasalanan hên mihay maaypa ya nakêm hên nanad kanan hata nanaway anak ya ampaniwala kangko, ay mangêd pon kana, ya bayo ya mag-in pangubatan hên habayto, ay patsên ya hên êlan yan mahlay ya bato ha lêêy na, ta ilêmêh ha malalê ya lanêm. ⁴³ No gamêt mo ya anggamiên mon manyag kasalanan, ay mangêd ya potohên mo ya habayto. Ta mangêd pon ya milamo ka ha biyay ya ayn angga ha langit, hên ayn gamêt, kanan mipalako ka ha impiyerno ha apoy ya ayn angga, hên main gamêt. ⁴⁴ (Bayro ha apoy ya ayn angga, ay main owêl ya a angkamatsi ya mangna kanlan mipalako bayro.)* ⁴⁵ No bitsih mo ya anggamiên mon manyag kasalanan, ay mangêd ya potohên mo ya habayto. Ta mangêd ya milamo ka ha biyay ya ayn angga ha langit, hên ayn bitsih, kanan mitapon ka ha impiyerno, hên main bitsih. ⁴⁶ (Bayro ay main owêl ya a angkamatsi ya mangna kanla.)† ⁴⁷ No mata mo ya anggamiên mon manyag kasalanan, ay kêwêtên mo haka mon itapon. Ta mangêd ya milamo ka ha biyay ya ayn angga ha langit, hên ayn mata, kanan mitapon ka ha impiyerno, hên main mata. ⁴⁸ Bayro ha impiyerno ay main owêl ya a angkamatsi ya mangna kanla, haka ya apoy bayro ay a angkaparê.

⁴⁹ “Ya balang miha ay magdanas hên kairapan, ta êmên mag-in mangêd ya ugali la. Habayto ay nanad ha kêna ya dinyanan ahin, bayo imparann ha apoy. ⁵⁰ Mangêd ya ahin. Noa, no naalihan yay nan alat, ay ahinan maiorong ya alat na. Ihipên

* **9:44** Habaytsi ay ayn ha kaatag ya Kahulatan Griego. † **9:46** Habaytsi ay ayn ha kaatag ya Kahulatan Griego.

yoy pamanggamit hên ahin. Dapat panay kaw mag-in nanad ahin ya a naalihan, ta êmên main kapatêkbêkan ya pamilalamo yo.”

10

Intoro ni Apo Jesus ya tungkol ha pamihiyay hên miahawa

(Mateo 19:1-12; Lucas 16:18)

¹ Amêhên, ay immalíh hilan Apo Jesus bayro ha probinsyan Galilea, ta nagdann hilay na ha probinsyan Judea, hên nilumipay ha Ilog Jordan. Kal-atan ya nagtsipon hên nagpatoro kana. Tinoroan na hila etaman hên nanad ha panay nan andaygên.

² Main ungnoy Pariseo bayro ya napaidani kan Apo Jesus, ya labay mandakêp kana ha pamaghabi na. Kabay nangotang hila kana, ya wanla, “Mal-yari ha mihay lalaki hên ihiyay nay ahawa na, hinoman ya pagbad-an?” ³ Nangotang hi Apo Jesus, “Hinoy utoh ni apo Moises ya tungkol bayro?”

⁴ Wanla etaman, “Pinaulayan ni apo Moises ya lalaki hên mamihiyay hên ahawa la no main hilay nan kahulatan ya an-ihiyay lay ahawa la.”

⁵ Wanay na êt ni Apo Jesus, “Gawan ha kakedyan ulo yo, ha a yo labay humonol ha kalabayan ni Apo Namalyari, ay kabay nanulat hi apo Moises hên habaytoy utoh. ⁶ Noa, hên haton lagi, hên dinyag ni Apo Namalyari ya luta, ay nanyag yan lalaki, haka nanyag ya êt hên babayi.* ⁷ Kabay lakwanan nan lalaki ya toa na, ta milamo hilay nay miahawa. ⁸ Hilay miahawa ay mag-in mimiha,† kabay

* **10:6** Genesis 1:27. † **10:8** Genesis 2:24.

alwa hilay nan lowa, ta mimiha hila tana. ⁹ Ya pinilamo ni Apo Namalyari, ay dapat a pihiyayên.”

¹⁰ Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha ampaidyanan la, ay hilay tagahonol na etaman ya nangotang kana, no hinoy labay habiên hên habaytoy hinabi na. ¹¹ Kabay hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Ya lalaki ya mamihiyay hên ahawa na, bayo mag-ahawa yan kaatag, ay nanyag kasalanan ha una nan ahawa gawan namabayi ya. ¹² Êmbayro êt ya babayi ya nakihiyay ha ahawa na, bayo makiahawa ha kaatag ya lalaki, ay nanyag kasalanan gawan nakilalaki ya.”

*Inhalangin ni Apo Jesus ya nanganaway anak
(Mateo 19:13-15; Lucas 18:15-17)*

¹³ Nanganaway anak man, ay anggêtan kan Apo Jesus, ta ihalangin na hila hên ipalunto nay gamêt na ha ulo la. Hên nahêlêk lan tagahonol ni Apo Jesus ya hata manianak-anak, ay binawal lay ampantan kanla. ¹⁴ Noa, hên napansin ni Apo Jesus, ya angkalyari, ay hinuluk nay tagahonol na, ya wana, “Paulayan yo hilay anak hên paidani kangko. Paan yo hilan bawalên. Ta hilay maaypa ya nakêm ya nanad kanla, ay hila ya ilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari. ¹⁵ Pakagilamên yoy hatsi. Hilay a manoto ha paniwala lan nanaway anak ha pagpalokop la kan Apo Namalyari, ay a makapakilamo ha pamanlokop na.” ¹⁶ Tinakêh nay manianak-anak, bayo impalunto nay gamêt na ha ulo la, ta inhalangin na hila.

*Ya mihay mabandi, ya Israelita, ya nangotang
no hino ya dapat nan daygên ta êmên ya madyanan*

*biyay ya ayn angga**(Mateo 19:16-30; Lucas 18:18-30)*

¹⁷ Hên paalíh hilan Apo Jesus, ay main mihay lalaki ya nuwayun dinumani hên nandoko ha arapan na hên nangotang, “Mangêd ya Mánoro, hino ya dapat kon daygên, ta êmên ako madyanan hên biyay ya ayn angga?” ¹⁸ Wani Apo Jesus kana, “Pata binaêg mo kon mangêd? Hi Apo Namalyarin bêngat ya mangêd. ¹⁹ Muwang moy Kautuhan ni Apo Namalyari, ‘Paan mamatsin kaparehon tawo. Paan mamabayi. Paan makilalaki. Paan manakaw. Paan manistigos ha alwan pêtêg. Paan manloko. Galangên moy toa mo.’” ²⁰ Bayo wanan lalaki, “Mánoro, anhonolên kina ya habayto ngan, paubat hên nanawa ko pon.” ²¹ Hên nagilam ni Apo Jesus ya hinabi na, ay hinlêk na ya lalaki hên main pamanlugud, ta wana, “Miha pon ya kailangan mon daygên. Iubuh mon ihaliw ya pibandian mo, bayo idin moy habaytoy naablian kanlan mangairap, ta madyanan kan mantêg hên pibandian ha langit. Pangayari mon madyag ya habayto, ay mag-orong ka di, ta humonol ka kangko.” ²² Noa, hên nagilam nay hinabi ni Apo Jesus, ay ayn yay nan higla haka nammita ya hên ampaglungkot, ta miha yay mabandi.

²³ Hinlêk ni Apo Jesus hilay tagahonol na, bayo wana kanla, “Alwan nataluh hên makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya hilay mabandi!” ²⁴ Angkalipang ya ihip lan tagahonol na ha hinabi na. Noa, inoman nan hinabi ni Apo Jesus, “Hikaw ya nanad anak ko, alwan nataluh hên makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namal-

yari! ²⁵ Nataluh hên magdann ha lubot karayêm ya mihay kamelyo, kanan makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari ya mihay mabandi.” ²⁶ Angkalipang ya ihip lan tagahonol na ha hinabi na, kabay nipakotang hila, “Hino awud ya miligtas, hên makapakilamo ha pamanlokop ni Apo Namalyari?” ²⁷ Pinakahêlêk hila ni Apo Jesus, bayo wana, “Ya a madyag hên tawo, ay madyag ni Apo Namalyari.”

²⁸ Amêhên, wani Pedro, “Ay-êmên kay, ya tagahonol mo? Imbalag naên ya kaganawan, ta êmên kay humonol kamo.” ²⁹ Wana etaman ni Apo Jesus, “Hilay nangibalag bali la, kapotoh pohêl la, toa la, anak la, haka luta la, gawan ha pamanhumonol la kangko, hên maypamwang hên Mangangêd ya Habi ya tungkol ha kaligtasan, ³⁰ ay matumbahan hên katamagatoh kanan imbalag la. Kaban atsi hila pon di ha luta, ay matumbahan hilan bali, kapotoh pohêl, indo, anak haka luta. Pairapan hilan kaatag, noa, lano, ay madyanan hila hên biyay ya ayn angga. ³¹ Noa, mal-at kanlan matag-ay ya tungkulan ha hêlêk hên kapareho la, ay alwan matag-ay ha hêlêk ni Apo Namalyari, haka mal-at kanlan maaypa ya tungkulan ha hêlêk hên kapareho la, ay matag-ay ha hêlêk ni Apo Namalyari.”

*Ikatlon pangungkat ni Apo Jesus, ya patsên ya
(Mateo 20:17-19; Lucas 18:31-34)*

³² Hên atsi hila ha dann, hilan Apo Jesus, hên palako ha balayan Jerusalem, ay angkauna hi Apo Jesus ha pammita la. Ampag-êpapah hilay tagahonol na, haka hilay kaatag ya ampakihonol

kanla, ay angkalimwan, gawan muwang lay main labay mamatsi kan Apo Jesus bayro ha Jerusalem. Amêhên, impapawa nay labinloway tagahonol na, ta impamwang na kanlan bêngat ya malyari kana, ³³ ya wana, “Pakagilamên yo! Anlumakat kitamo ha Jerusalem ta hiko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo ay i-upit bayro ha gamêt lan mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka kanlan ampamaala kanlan pari. Habiên lan habayto ya hikoy dapat patsên, bayo idin la ko kanlan alwan Israelita. ³⁴ Musmusên, dul-an, haka pagpapatokên la ko, bayo patsên la ko. Noa, ha ikatlon allo, ay mabiyay kon oman!”

Labay ni Santiago haka ni Juan, ya lowa kanlan tagahonol ni Apo Jesus, ya paiknoên hila ha dani na (Mateo 20:20-28)

³⁵ Dinumani hên nangotang kan Apo Jesus ya loway anak ni Zebedeo, ya hi Santiago haka hi Juan, ya wanla, “Manoro, main kay dayin pakihabi kamo.” ³⁶ Wani Apo Jesus etaman, “Hinoy labay yo kangko?” ³⁷ Wanla etaman kana, “Labay naên, ya lano ha pamanlokop mo, ay paiknoên mo kay ha dani mo, ya miha ha dapit panabtab, haka miha êt ha dapit uki.” ³⁸ Wani Apo Jesus kanla, “A yo angkaintindihan ya pamagdusa ya maranasan yo, no mahonol ya kalabayan yo. Matêêh yoy pamagdusa ya danasên ko? Taganán nakal-an kaw hên matsi hên nanad kangko?” ³⁹ Wanla etaman kana, “Awo. Nakal-an kay.” Kabay wani Apo Jesus kanla, “Madanasan yoy pamagdusa ya danasên ko, haka matsi kaw hên nanad kangko. ⁴⁰ Noa, ayn akon karapatan hên maghabi no hinoy mikno ha

dani ko, ta tinalagá nay na ni Apo Namalyari no hinoy mikno ha dani ko.”

⁴¹ Hên nagilam lan mapoy kaatag ya tagahonol na, ya labay ni Santiago haka ni Juan, ay hinumuluk hila. ⁴² Kabay pinarani na hila ni Apo Jesus, ta wana kanla, “Muwang yo ya hilay manungkulan lan a ampagpalokop kan Apo Namalyari, ay andaygên lan ipoh ya angkalokopan la, haka aniatay la hilan manyag kalabayan la. ⁴³ Noa, dapat alwan êmbayro ya daygên yo. No labay yon mag-in matag-ay ya tungkulan, ay dapat yon huyuên ya kapareho yon tawo. ⁴⁴ Ya labay mag-in pinakamatag-ay ya tungkulan, ay dapat mag-in nanad ipoh hên kalamo na. ⁴⁵ Ta hiko man ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay atsi bayri amêhên ha luta, alwan para paghuyuan, noa, para maghuyo angga ha idin koy biyay ko, ha pangakbus hên kal-atan.”

Namamukat hi Apo Jesus hên mihay buwagya hi Bartimeo
(*Mateo 20:29-34; Lucas 18:35-43*)

⁴⁶ Amêhên, nilumatêng hilan Apo Jesus ha balayan Jerico. Hên paalíh hila bayro ha balayan, hên kalamo hilay kal-atan, ay main buwag ya ampikno ha danin dann, ya ampakikwan pera. Ya langan na ay Bartimeo, ya anak ni Timeo. ⁴⁷ Hên nagilam nay ampanlibah hi Apo Jesus ya taga-balayan Nazaret, ay nan-angaw ya, ya wana, “Apo Jesus, ya kaapo-apoan ni Arin David, ingalwan mo ko dayi!” ⁴⁸ Binawal yan maglabak hên hatoy kal-atan ya ampakihonol kan Apo Jesus, noa, impakakhaw nan in-angaw, “Kaapo-apoan

ni Arin David, ingalwan mo ko dayi!” ⁴⁹ Hên nagilam ni Apo Jesus ya angaw na, tinunggên ya, ta main yan in-utoh, hên akayên lay buwag hên ilako kana. Hinabi la kanan buwag, “Pakhawên moy nakêm mo! Mirêng ka ta impaakay na ka kana.” ⁵⁰ Tampol yan nirêng. Imbalag nay pangkêbêl na, ta nagpaakay ya ha dani ni Apo Jesus. ⁵¹ Nangotang hi Apo Jesus kana, “Hinoy labay mon daygên ko kamo?” Amêhên, wanan buwag, “Panginoon, labay ko dayin makahêlêk.” ⁵² Kabay hinabi ni Apo Jesus kana, “Makahêlêk ka, gawan ha paniwala mo kangko. Malyari kay nan mita.” Tambêng ya etaman nakahêlêk, kabay nakihonol yag na kan Apo Jesus.

11

Mal-at ya ampagpuri kan Apo Jesus hên ampan-daraho yag na ha balayan Jerusalem

(Mateo 21:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)

¹ Nahên narani hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ha talindah hên Tawgtug Olibo, hên angkadungawan lay balayan Betfage, haka baryon Betania, ay impauna ni Apo Jesus ya lowa kanlan tagahonol na, ² ta wana kanla, “Muna kaw ha balayan ha unaan tamo. Panhumwên yo ha balayan, ay tampol yon mahêlêk ya mihay biseron asno, ya nakah-êl, ya a pon nahakyan. Okalên yoy habayto, ta gêtan yo di. ³ No main mangotáng kamoyu no awta an-okalên yoy habayto, ay habiên yo, ‘Kailangan yan Panginoon haka tampol nan ipaorong di.’” ⁴ Kabay nammita hilay nay loway in-utoh na.

Haka natapol la etaman ya biseron asno ya nakah-
 êl ha mihay ilwangan ha danin dann. Kaban an-
 okalên la ya, ⁵ ay main ungnoy nangotang, “Pata
 an-okalên yoy habain ya bisero?” ⁶ Impamwang la
 ya hinabi ni Apo Jesus kanla. Kabay pinaulayan
 hila etaman. ⁷ In-akay lay nay bisero kan Apo
 Jesus, haka la inamakan pangkêbêl la, bayo him-
 makay hi Apo Jesus. ⁸ Inhundo lan Apo Jesus ya
 pammita lan palakon Jerusalem. Ha pandanan
 lan Apo Jesus, ay nami-amak hilay atsi bayro hên
 pangkêbêl la o bulong, gawan ha panggalang la
 kana. ⁹ Hilay atsi ha unaan ni Apo Jesus haka hi-
 lay anhumonol kana ay nipan-angaw, “Hosanna!
 Iningalwan ya habaytsi ya in-utoh ni Apo Namal-
 yari! ¹⁰ Iningalwan ya anlumatêng ya pamamaala
 nan kaapo-apoan ni Arin David! Hosanna! Puriên
 hi Apo Namalyari!”

¹¹ Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha Jerusalem,
 ay nagpakha ya ha Templo. Inubuh nan hinlêk
 ya angkalyari bayro. Gawan anyumabi yana, ay
 immawah ya ta nag-orong ya ha baryon Betania,
 hên kalamo nay labinloway tagahonol na.

*Inhumpa ni Apo Jesus ya mihay poon igos
 (Mateo 21:18-19)*

¹² Pangamaranon hên mag-orong hilan Apo Je-
 sus ha balayan Jerusalem hên ubat ha Betania,
 ay nilonoh hi Apo Jesus. ¹³ Hên naipatanêh nay
 mihay poon igos ya nagbulong, ay dinanian nan
 hinlêk no main tagêy. Noa, bulong bêngat ya nalat-
 ngan na gawan alwa pon panaon tagêy. ¹⁴ Kabay
 wana kanan kayo, “Angga-angga, ay a kay na

managêy oman!” Nagilam lan tagahonol na ya hinabi na.

Namitaboy hi Apo Jesus hên ampipagtinda ha Templo

(Mateo 21:12-17; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)

¹⁵ Hên nilumatêng hilan Apo Jesus ha Jerusalem, ay nagpakha ya ha Templo. Intaboy na hilay ampipagtinda haka ampipanalih bayro. In-iitwag nay lamisaan lan māmihagili hên pera, haka in-iitwag na êt ya iknoan lan māmihaliw hên pati-pati ya gamitên ha átang. ¹⁶ Binawal na hilay ampangalga, hên magdann bayro ha Templo. ¹⁷ Haka na hila tinoroan ya kal-atan, ya wana kanla, “Nakahulat ha habi ni Apo Namalyari, ya wanan hulat, ‘Ya bali ko, ay ambaêgên balin panalanginan para ha balang bansa.’* Noa, dinyag yo yan logal† ya panlokoan yon kapareho yo!”

¹⁸ Hên nagilam lan mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka hilay ampamaala kanlan pari, ya tungkol ha hinabi haka dinyag ni Apo Jesus, ay pinihabian la no hinoy maibara la kana, ta êmên la ya mapatsi. Angkalimo hila kana, gawan ha kal-atan ya ampag-êpapah ha pamanoro na. ¹⁹ Hên anyumabi yana, ay nag-alíh hilan Apo Jesus bayro ha balayan Jerusalem.

Ya toro ya makwa ha nayangoy kayon igos ya inhumpa

(Mateo 21:20-22)

²⁰ Pangamaranon, hên nagdann hilan Apo Jesus bayro ha inhumpay poon kayon igos, ay nayangoy

* **11:17** Isaias 56:7. † **11:17** Jeremias 7:11.

na ya habayto. ²¹ Napanêmtêman ni Pedro ya inhumpa ya kayo, kabay wana, “Manoro, hêlkên mo! Nayangoy nay inhumpa moy kayo!” ²² Wani Apo Jesus, “Maniwala kaw kan Apo Namalyari. ²³ Pakagilamên yo, no main mamiutoh kanan hata tawgtug hên mitapon ya ha dagat, no ampaniwala ya, hên ayn pamikakono, ay itapon nay na ni Apo Namalyari ha dagat. ²⁴ Kabay, pakagilamên yo, no ampaniwala kaw, ay matanggap yoy hinoman ya pakikwaan yo ha panalangin. ²⁵ Haka bayo kaw manalangin, ay patawarên yo pon hilay nakadyag kasalanan kamoyu, ta êmên na kaw etaman patawarên ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo ha langit. ²⁶ Noa, ta no a yon patawarên ya nakadyag kasalanan kamoyu, ay a na kaw patawarên ni Apo Namalyari, ya Tatang tamo ha langit.”

*No antoy ubatan hên tungkulan ni Apo Jesus
(Mateo 21:23-27; Lucas 20:1-8)*

²⁷ Hên atsi hilay nan oman ha Jerusalem hilan Apo Jesus, hên ampibita-bita ya ha Templo, ay dinumani kana hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, hilay toa ya nag tungkulan ha bansa, haka hilay ampamaala kanlan pari. ²⁸ Hinabi la kana, “Habiên mo kannamên no hinoy tungkulan mo hên manyag hên pandaygên mo. Habiên mo êt no hinoy nam-i kamo hên habain ya tungkulan.” ²⁹ Kabay wani Apo Jesus, “Main ako pon hên kotangên kamoyu. No pakibatan yo ko, ay habiên ko kamoyu no hinoy nam-i kangko hên tungkulan hên manyag hên pandaygên ko. ³⁰ Hinoy

nam-i hên tungkulan kan Juan Bautista hên mamawtismo? Hi Apo Namalyari o tawo?” ³¹ Kabay pinihahabian la, ya wanla, “Hinoy habiên tamo? No habiên tamo ya ‘Ubat kan Apo Namalyari ya tungkulan ni Juan Bautista,’ ay habiên na bayto, ‘Pata a yo yan pinaniwal-an?’” ³² Noa, no habiên tamo ya ‘Ubat ha tawo,’ ay hino kaya ya daygên lan kal-atan kantamo, ta ha ihip la, hi Juan ay mihay propeta ni Apo Namalyari.” ³³ Kabay hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, “A naên muwang no antoy ubatan tungkulan ni Juan Bautista.” Bayo wani Apo Jesus, “No êmbayro awud, ay a ko etaman habiên kamoyu no antoy ubatan tungkulan ko.”

12

In-alimbawa ni Apo Jesus ya sarili na ha anakya anlugurên ya pinatsi, haka ha bato ya intapon (Mateo 21:33-46; Lucas 20:9-19)

¹ Amêhên, nangalimbawa yay na êt hi Apo Jesus, ya wana kanlan ampanggilam, “Minghan main lalaki ya nag luta ya tinamnan nan ubas. Bayo binakoran nay habayto. Nangali yan pangiunaban hên ubas, haka ya êt namairêng hên tawer ya pagbantayan. Impatsiwala na ha kaatag ya ubasan na, ta maglaêh ya ha kaatag ya bansa. ² Hên pamutsi hên habaytoy ubas, ay in-utoh nay mihay ipoh na, hên kowên ya atag na kanlan paypaniwal-an ubasan na. ³ Noa, dinakêp haka tinumbuk lay ipoh na, bayo impaorong la ya, hên ayn anggêtan. ⁴ Kabay in-utoh nay na êt ya kaatag ya ipoh na, noa, pinatok lay ulo na, impakarêng-êy la ya, bayo impaorong la ya hên ayn anggêtan.

⁵ Nahên in-utoh nay na êt ya ikatlon ipoh na, ay pinatsi la ya. Mal-at êt ya ipoh ya in-utoh na. Ya kaatag kanla ay tinumbuk la, haka ya kaatag, ay pinatsi la. ⁶ Hên ayn yay nan ipoh ya maiutoh, ya nag ubasan, ay in-utoh nay anlugurên nan anak nay lalaki, ta wana, ‘Siguradon igalang lay anak ko.’ ⁷ Noa, hên nahêlêk lan paypaniwal-an ubasan ya anak nan nag ubasan, ay nihahabi hila, ya wanla, ‘Hatsi ya paypamanaan na hên ubasan. Patsên tamo ya, ta êmên mapagbandi tamo ya hata ubasan na.’ ⁸ Kabay dinakêp la ya, haka pinatsi, bayo inhamwag lay bangkay na ha luwal hên ubasan.”

⁹ Amêhên, kinotang ni Apo Jesus, hilay ampamaala ha Templo, ya wana, “Hino kaya ya daygên hên nag ubasan kanlan paypaniwal-an nan ubasan? Siguradon lakwên nay paypaniwal-an nan ubasan, ta patsên na hila, bayo ipatsiwala nay ubasan na ha kaatag.” ¹⁰ Wana êt ni Apo Jesus kanlan ampamaala ha Templo, “Yarin a yo êt nabaha ya habaytsi ya nakahulat ha Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari?

‘Ya bato ya intapon lan manyag bali, ay nag-in pinakamaalagáy bato ta êmên mag-in napah-êy ya bali.

¹¹ Dinyag ni Apo Namalyari ya habayto ya kapa-paêpapah.’ ”*

¹² Naintindihan lan ampamaala ha Templo, ya hilay in-alimbawa di ha manyag bali, haka ha nangarawak ya paypaniwal-an ubasan, kabay

* **12:11** Awit 118:22-23.

labay la yan dakpên, noa, malimo hila ha kal-atan. Kabay nammita hilay na.

Ya pamayad hên buwih

(Mateo 22:15-22; Lucas 20:20-26)

¹³ Bayo namiutoh hilan ungnoy Pariseo haka ungnoy kagampi ni Herodes Antipas, ya waringan main hilan labay mamwangan kan Apo Jesus. Noa, labay la yan madakêp ha pamaghabi na.

¹⁴ Hên nilumatêng hila kan Apo Jesus, ay hinabi la, “Mánoro, muwang naên ya kaptêgan ya panhabiên mo haka panoro mo. An-itoro moy kalabayan ni Apo Namalyari, ha hinoman ya ampanggiham, gawan alwa kan mapamily, ta pantag ya panlêk mo ha balang miha. Kabay main kay hên labay mamwangan kamo. Ayon ha Kautuhan ni apo Moises, ay malyarin mam-in buwih kanan Emperador o ahê?” ¹⁵ Noa, muwang ni Apo Jesus ya pagbabara la, kabay hinabi na kanla, ya wana, “Pata labay yo kon dakpên ha pamaghabi ko! Ipahlêk yo kangko ya mihay sintimos hên pilak.”

¹⁶ Namiawah hilan habayto, bayo kinotang na hila. “Hinoy nag lupa hên angkakit yo bahên? Hinoy nag langan ya nakahulat bahên?” Hinabi la etaman, “Kanan Emperador.” ¹⁷ Kabay wani Apo Jesus, “No êmbayro awud, ay idin yo kanan Emperador ya kana, haka idin yo kan Apo Namalyari ya kan Apo Namalyari.” Hên nagilam lay hinabi na, ay nag-êpapah hila.

Ya kotang ya tungkol ha pangabiyay oman

(Mateo 22:23-33; Lucas 20:27-40)

¹⁸ Amêhên, ay main ungnô ha mihay pangkat lan Israelita ya ambaêgên Saduseo ya dinumani

kan Apo Jesus. Hilay Saduseo ay a ampaniwala ha pangabiyay oman. Haka hinabi la kan Apo Jesus, ya wanla, ¹⁹ “Mánoro, nanulat ya hi apo Moises ha Kautuhan hên para kantamo, ya wanan hulat, ‘No main mitaahawa, ta natsi ya lalaki hên a hila nagkaanak, ay dapat ya kahonol nan natsi, ay ipaahawa kanan bawo. No magkaanak hila, ay habaytoy anak, ay itad anak na hên natsi.’ ²⁰ Minghan, ay main pitoy mikakahonol ya lalaki. Nakapag-ahawa ya punganay, noa, natsi ya hên a nagkaanak. ²¹ Bayo pinag-ahawa nan humonol ha punganay ya hata bawo, noa, natsi ya etaman ya humonol ha punganay hên a nagkaanak. Êmbayro êt ya nalyari ha ikatlon kahonol. ²² Balang miha kanlan pitoy mikakahonol ay nakapag-ahawa hên hata babayi, noa, naubuh hilan natsi hên a nagkaanak. Bayo natsi ya êt ya hata bawo. ²³ Amêhên, ha allon pangoman mabiyay, hinoy nay taganán mag-in ahawa nan hata babayi, ta balang miha kanlan habaytoy pitoy mikakahonol ay nag-in ahawa na?”

²⁴ Kabay wani Apo Jesus kanlan Saduseo, “Mali ya paniwala yo, ya a biyayên oman ya natsi, gawan a yo angkaintindihan ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari haka a yo angkaintindihan ya kapangyarihan na! ²⁵ Ha pangoman biyayên hilay natsi, ay ayn nanan pamag-ahawa, ta manoto hila kanlan anghel ha langit ya a ampag-ahawa. ²⁶ Ya hulat man ni apo Moises ay ampamaptêg ya biyayên oman hilay natsi, ta bayro ha hulat na, ya tungkol ha maaypa ya kayoy andungkêt, mabáha tamo ya hinabi ni Apo Na-

malyari, ‘Hikoy Diyos ni Abraham, Diyos ni Isaac, haka Diyos ni Jacob.’† ²⁷ Habaytoy labay habiên ya hiyay Diyos lan angkabiyay, ta balang miha ya natsi, ay angkabiyay ha hêlêk na. Mali ya paniwala yo, ya a biyayên oman ya natsi.”

*Ya pinakamaalagá ya utoh ni Apo Namalyari
(Mateo 22:34-40; Lucas 10:25-28)*

²⁸ Main mánoron Kautuhan ni apo Moises ya nakagilam hên pamakipagpalinawan la. Hên nansin na, ya mangêd awud, ya hinabi ni Apo Jesus, ay nangotang ya, “Mánoro, hinoy pinakamaalagá ha utoh ni Apo Namalyari?” ²⁹ Hinabi ni Apo Jesus, “Ya pinakamaalagáy utoh ni Apo Namalyari, ay ‘Manggilam kaw ya Israelita. Mimihay Panginoon tamo, yabay ya hi Apo Namalyari, ayn nanan kaatag. ³⁰ Lugurên mo hi Apo Namalyari, ya Panginoon hên boon nakêm, boon ihip, haka boon hêkaw.’ ³¹ Ya ikalwa ay, ‘Lugurên moy kapareho mo hên nanad pamanlugud mo ha lawini mo.’ Ayn kaatag ya utoh ya maalagá kanlan habaytoy lowa.” ³² Wanan mánoron Kautuhan ni apo Moises, “Taganán pêtêg ya hinabi mo ya mimihay Panginoon tamo, yabay ya hi Apo Namalyari, ayn nanan kaatag. ³³ Haka muwang ko ya maalagá ya lugurên tamo ya hên boon nakêm, boon ihip, haka boon hêkaw. Dapat tamo etaman hên lugurên ya kapareho tamo hên nanad ha pamanlugud tamo ha lawini tamo. Maalagá ya habayto kanan hinon imparaya o in-átang kana.” ³⁴ Nadambi ni Apo Jesus ya main kagalingan ya hinabi nan mánoron Kautuhan ni apo Moises,

† 12:26 Exodo 3:6.

kabay wana kana, “Marani ka ha pamanlokop ni Apo Namalyari, ta pêrad tana ay palokop ka kana.” Marêng-êy hilay na hên mangotáng pon kan Apo Jesus, hilay labay hên mandakêp kana ha pamaghabi na.

*Hi Cristo, ya Mesias, ay alwan bêngat kaapo-
apooan ni Arin David, noa, hiyay Panginoon ni Arin
David etaman*

(Mateo 22:41-46; Lucas 20:41-44)

³⁵ Kaban ampanoro ya hi Apo Jesus ha Templo, ay nangotang ya, “Ay-êmên lan mahabi lan mánoron Kautuhan, ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala ay kaapo-apooan bat ni Arin David?

³⁶ Mismon hi Arin David, ya ninuno tamo, ay namihulat ha Kahulatan ha kapangyarihan nan Espiritu ni Apo Namalyari, hên tungkol ha Mesias, ya Cristo, ya wana,

‘Hinabi ni Apo Namalyari ha Panginoon ko,
“Mikno ka ha dapit panabtab ko hên mamaala hên
kalamo ko,

angga ha mahambut ko hilay kapatsi mo,
ta idin ko hila ha aypan kapangyarihan mo.” ’” ‡

³⁷ Wana êt ni Apo Jesus, “Hên ható, ay hi Arin David ya namaêg hên ‘Panginoon ko’ ha Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên mamaala. Kabay muwang tamo, ya hiyay Panginoon haka kaapo-apooan ni Arin David.” Hadyay kahiglaan lan kal-atan hên manggilam hên toro na.

‡ 12:36 Awit 110:1.

Kaillag ha toro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises

(Mateo 23:1-36; Lucas 20:45-47)

³⁸ Inhundo ni Apo Jesus ya panoro na, ya wana, “Kaillag kaw ha toro lan mánoron Kautuhan ni apo Moises. Labay-labay la hên mibita-bita hên nakatakop hên makarang ya takop, ta êmên ipamwang ya matag-ay ya tungkulan la. Labay la êt hên galangên, haka dayêwên hila hên kal-atan ha balayan. ³⁹ Ya kaatag pon ya andaygên la ta êmên ipamwang ya matag-ay ya tungkulan la, ay ampiliên lay pinakamangêd ya iknoan ha sinagoga haka ha kaluto. ⁴⁰ Anlokoên la êt ya bawo ya babayi, ta êmên la makwa ya pibandian la, bayo magma-mangêd hilan ikarang ya panalangin la ha arapan hên kal-atan. Kabay hadyay pamarusa kanla lano.”

Ya alay hên mihay bawo ya babayi

(Lucas 21:1-4)

⁴¹ Kaban atsi ya pon ha Templo hi Apo Jesus, hên ampikno ha êtêb hên pamyanan alay, ay anhêlkên nay kal-atan ya ampam-in alay la ha pamyanan alay. Mal-at ya mabandi ya nam-in kal-atan bandi. ⁴² Noa, ya mihay bawo ya babayi, ya mairap, ay nam-in lo-loway sintimos ha pamyanan alay. ⁴³ Kabay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, “Pakagilamên yo, hata bawo ay nam-in mal-at kanan indin lan kal-atan mabandi. ⁴⁴ Ta hilay kaatag ay nam-in a la pon kailangan, noa, hata bawo, ay in-ubuh nan indin ya panaliw nan maêkan na.”

13

Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira hên Templo (Mateo 24:1-2; Lucas 21:5-6)

¹ Hên mag-awah hilan Apo Jesus ha Templo, ay wanan miha kanlan tagahonol na, “Mánoro, hêlkên mo ya pangahlayan bato ya pinaglolog la ha Templo! Hadyay kahampatan na!” ² Amêhên, hinabi ni Apo Jesus, ya wana, “Lumatêng lanoy allo, ay manga-aagwat ngan ya hata bato ya pinaglolog ya angkahêlêk yo.”

Ya hadyay pamairap ya lumatêng (Mateo 24:3-14; Lucas 21:7-19)

³ Hên atsi hilan Apo Jesus ha Tawgtug Olibo, hên nakaikno ya ha êtêb Templo, ay napaidani kana hi Pedro, hi Santiago, hi Juan, haka hi Andres, hên hilan bêngat. ⁴ Amêhên, nangotang hila kana, “Habiên mo kannaên no makanon malyari ya habayto, haka no ay-êmên naên mamwangan no maranin malyari ya habayto.”

⁵ Kabay wani Apo Jesus, “Kaillag kaw, ta êmên a kaw maloko, ⁶ ta mal-at ya maghabin êmên di, ‘Hiko ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas ya pinili ni Apo Namalyari hên ma-maala.’ Gawan bayro, ay mal-at ya maloko la. ⁷ Paan kaw malimo ha magilaman yoy tungkol ha manigulo-gulo haka pa-tsian, ta habayto ay kailangan lumatêng pon, noa, a pon tambêng lumatêng ya anggaan hên luta. ⁸ Milalaban hilay bansa haka hilay angkalokopan hên mihay bansa ay milalaban ha kabansa la. Lumatêng ya mangakhaw ya layon ha ay-iri man ya logal. Lumatêng êt ya hadyay lonoh. Noa, habayto ay

umpisan bêngat hên hadyay kairapan, hên nanad ha umpisan pan-umilab hên ampanganak.

⁹ “Dapat kaillag kaw, ta gêtan la kaw kanlan toa ya nag tungkulan ha hinon sinagoga, kotangên la kaw haka pagpapatokên la kaw ha sinagoga. Gawan ha paniwala yo kangko, ay gêtan kaw kanlan ari haka gobernador. Ha êmbayro ay maipamwang yo kanla ya Mangêd ya Habi tungkol kangko. ¹⁰ Yabay ya kailangan hên ipamwang ha balang bansa bayo lumatêng ya kaangaan hên hata luta. ¹¹ Uston iarap la kaw kanlan manungkulan, ta kotangên la kaw, paan kaw manyagah no hinoy habiên yo, ta ya Espiritu ni Apo Namalyari, ay mamaihip kamoyu no hinoy habiên yo. ¹² Main kapotoh pohêl, haka toa, ya may-upit hên kamag-anak la. Main maának ya manalanghang ha toa la hên angga ha ipapatsi la hila. ¹³ Kahêmêkan kaw hên kal-atan, gawan ha paniwala yo kangko. Noa, no maihundo yoy paniwala yo kangko, angga ha anggaan biyay yo, agyan ampagdanas kaw hên hadyay pamairap, ay madyanan kaw hên biyay ya ayn angga.”

Inungkat ni Apo Jesus ya pamanira ha balayan Jerusalem

(Mateo 24:15-28; Lucas 21:20-24)

¹⁴ Inhundo ni Apo Jesus ya pamaghabi na, ya wana, “No mahêlêk yoy nay kapaparêng-êy ya hadyay karawakan ya malyari ha Templo ni Apo Namalyari, ay ha allon habayto, ay kailangan muwayun magtago ha babo, ya hilay taga-probinsyan Judea.” Hikaw ya ampamaha ay pakaintindiên yoy habaytsi! ¹⁵ “Habaytoy allo, no

main atsi ha bubungan bali la, ay dapat tampol hilan tumaoy hên muwayun lumakat ha babo! Paan hilay nan mangwan pibandian la ha lalên bali la! ¹⁶ Paan hilay nan muli ya atsi ha panamnan hên mangwan sambra la! ¹⁷ Kanan habayto, ay kaingalo hilay nabuktot haka hilay ampamahoho. ¹⁸ Ihalangin yo, ya a dayi malyari ha panaon hên kêbêl, ya habaytoy pammuwayu yo hên magtago. ¹⁹ Ta di ha luta ay maranasan ya hadyay kairapan, ya ayn kapantag paubat hên dinyag ni Apo Namalyari ya hata luta, angga amêhên. Haka ahina maranasan oman ya êmbayroy kairapan. ²⁰ No mabuyot ya habaytoy kairapan, ay ayn nanan mabiyay di ha luta, noa, gawan bat ha ikakangêd lan pinili na hên mag-in kana, ay tinalagá ni Apo Namalyari hên paipêkên ya habaytoy panaon.

²¹ “Kanan habaytoy panaon, no main maghabin, ‘Atsi ya bayri ya Mesias, ya Cristo, ya Mámiligtas, o atsi ya bayro,’ ay paan kaw maniwala kanla. ²² Ta main magbabara hên hila ay Cristo, haka main êt kaatag ya magbabara hên hila ay mámipamwang hên an-ipaihip kanla ni Apo Namalyari. Mamipahlêk hilan kapapaêpapah ta labay lan mámungaw hilay pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana. ²³ Kabay kaillag kaw! Inubuh kinan hinabi ya malyari, ta êmên a kaw mámungaw.”

Ya pamanlumatêng oman ni Apo Jesus ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo

(Mateo 24:29-31; Lucas 21:25-28)

²⁴ Wana êt ni Apo Jesus, “Pangayarin habaytoy hadyay kairapan, ay dumiglêm ya allo, haka ahina

humawang ya buwan, ²⁵ mangatata ya bêêtêwên, haka maubuh hên mangayêgyêg ya angkahêlêk ha langit. ²⁶ Kanan habayto, ay mahêlêk la ko ha lêmm, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ya anlumatêng hên kalamoy kapangyarihan ko, ya ayn kapantag, haka ya kapahilêw ya kahampatan hên panga-Diyos ko. ²⁷ Kanan habayto, ay iutoh ko hilay anghel ha kaganawan bansa ha boon luta, ta êmên la tsiponên ya pinili ni Apo Namalyari hên mag-in kana.”

*Ya toro ya makwa ha poon kayon igos
(Mateo 24:32-35; Lucas 21:29-33)*

²⁸ Bayo wani Apo Jesus, “Mangwa kaw hên aral di ha poon kayon igos. No mamayo yan bu-long, ay muwang yoy na bayto ya marani yanay kaingitan. ²⁹ Êmbayro êt, no mahêlêk yoy nan maubuh hên malyari ya habayto ya kapapalimo, ay mamwangan yoy taganán marani ya pamag-orong ko. ³⁰ Pakagilamên yo. Maubuh hên matupad ya habayto kaban main pon di ha luta hên kapareho yon Israelita. ³¹ Ya luta haka ya angkahêlêk ha langit ay main anggaan, noa, ya habi ko ay ayn anggaan.”

*Ayn ampakamwang no makanoy pag-orong ni Apo Jesus
(Mateo 24:36-44)*

³² Wanay na êt ni Apo Jesus, “Ayn ampakamwang no hinon allo, o oras ya pag-orong ko. Hila man ya anghel ha langit, o hiko man ya Anak ni Apo Namalyari, ay a ampakamwang hên habayto. Hiyan bat hi Apo Namalyari ya Tatang tamo, ya nag muwang. ³³ Kabay pakaalisto kaw!

Dapat panay kaw nakal-an, ta a yon muwang no makanon malyari ya habayto.”

³⁴ Impamwang ni Apo Jesus kanla, no ay-ê mê n ya dapat mag-in pamimiyay la, kaban an-ênggan lay pag-orong na, ta wana, “Habaytoy nanad ha mihay lalaki, ya nilumagay ha marayo. Bayo ya nammita ay binaê g nay ipoh na, ta dinyanan hilan tsi-tsihan obra la, haka hinabi na ha magbantay hên ilwangan, ya dapat yan panay nakal-an ha pag-orong na. ³⁵ Kabay pakaalisto kaw! Dapat panay kaw nakal-an, ta a yo muwang no makano ya pag-orong nan main bali. A yo man muwang no kapiyabi, bonak yabi, magdadali allo, o maranon ya pag-orong na. ³⁶ Ta kayno malatngan na kaw ya angkabê lê w ha bigla nan pamanlumâtêng. ³⁷ Ya anhabiên ko kamoyu, ay anhabiên ko ha balang miha, ya dapat panay kaw nakal-an! Pakaalisto kaw!”

14

*Ya pamamulong kan Apo Jesus
(Mateo 26:1-5; Lucas 22:1-2; Juan 11:45-53)*

¹ Amê hên, lowa tanay allo bayo mag Pistan Pangaligtas ha Egipto* haka Pistan Puto ya ayn Pam-paalsa. Hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka hilay ampamaala kanlan pari, ay ampamulong kan Apo Jesus, no ay-ê mê n la yan madakê p haka maipapatsi hên ayn makamwang. ² Ta wanla, “Paan tamo yan ipapatsi kaban pista pon,

* **14:1** Paskwa. Hê l kên ha panlê kan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

ta kayno manulhul hilay kal-atan, ya ampang-gilam toro na.”

*Hên tinugtugan hên pabango hi Apo Jesus
(Mateo 26:6-13; Juan 12:1-8)*

³ Hên atsi hilan Apo Jesus ha baryon Betania, hên ampangan ha bali ni Simon, ya inalihan ketong, ay main nilumatêng ya mihay babayi, ya ampantan hên makamal ya pabango, ya nardo, ya atsi ha pamyanan ya dyag ha alabastro, ta intugtug na ha ulo ni Apo Jesus. ⁴ Hên nahêlêk lan kaatag ya dinyag nan babayi, ay nanuluk hila, ya wanla, “Pata hinayang nay pabango? ⁵ Pata a ya inhaliw ya habaytoy pabango, ya ampag-alaga† hên suweldo hên mihay katawo ha mihay taon, ta indin dayi ha mangairap ya habaytoy pera?” Bayo hinuluk la ya. ⁶ Noa, wani Apo Jesus kanla, “Pata an-abalaên yo ya! Paulayan yo ya, ta ya dinyag na, ay taganán mangêd. ⁷ Hilay mairap ay panay yon kalamo, kabay ha hinon oras, ay mahawpan yo hila, noa, hiko ay a yon panay hên mapagkalamo. ⁸ Dinyag nay agyu nan daygên. Ha pamitugtug nan pabango kangko, ay nanad nay nan in-il-an ya lawini ko ha pamilbêng kangko no matsi kina. ⁹ Pakagilamên yo, ay-iri man ya logal bayri ha boon luta hên ipamwang ya Mangêd ya Habi, ay unkratên etaman ya dinyag na, ta êmên ya a maliwaan.”

*In-upit ni Judas Iscariote hi Apo Jesus
(Mateo 26:14-16; Lucas 22:3-6)*

† 14:5 300 denaryo ha habin Griego.

¹⁰ Bayo nammita yay na hi Judas Iscariote, ya miha kanlan labinloway tagahonol ni Apo Jesus, ta êmên na ya mai-upit kanlan poon pari. ¹¹ Hinumigla hila etaman ha pay-upit ni Judas kan Apo Jesus kanla, haka nangako hila ya dyanan la yan pera. Paubat hên habayto, ay ampanghip yay na hi Judas no ay-ê mên na yan maidin ha gamêt la.

*Hi Apo Jesus ay namipal-an hên pangkaên la ha Pistan Pangaligtas ha Egipto
(Mateo 26:17-25; Lucas 22:7-13, 21-23; Juan 13:21-30)*

¹² Ha unan allon Pistan Puto ya ayn Pampaalsa ya allon pamatsi lan Israelita hên anak tupa, ya kênaên la hên habayton yabi ha Pistan Pangaligtas ha Egipto, ay kinotang ya hi Apo Jesus, hên labinloway tagahonol na, ya wanla, “Atoy labay moy logal ya pangil-anan naên hên pangkaên tamo amêhên yabi ha Pistan Pangaligtas?” ¹³ Kabay in-utoh ni Apo Jesus ya loway tagahonol na, ya wana kanla, “Muna kaw ha balayan Jerusalem, pamanlumâtêng yo, ay matupa yoy mihay lalaki ya am-pantan banga ya nag lanêm. Pakihonolan yo ya ha bali ya howênên na, ¹⁴ ta habiên yo ha nag bali, ya êmên di, ‘Labay nan Mánoro ya itoro mo kannaên, no antoy kuwarto ya panganan nan kaên ha Pistan Pangaligtas, hên kalamo na kay ya tagahonol na.’ ¹⁵ Kabay ipahlêk na kamoyu ya mihay mahlay ya kuwarto ya nakal-an ha tag-ay. Bayro yon il-an ya kaên tamo ha Pista.” ¹⁶ Nammita hilay nay loway tagahonol, haka natupad ya balang hinabi ni Apo Jesus kanla. Kabay in-il-an lay nay kaên ha Pista.

¹⁷ Hên yabi yana, ay nag-tsipon hilay labinlowa hên kalamo la hi Apo Jesus, bayro ha mahlay ya kuwarto. ¹⁸ Hên ampangan hilay na, ay wana kanla ni Apo Jesus, “Pakagilamên yo, miha bayri ha kaaêm tamo, ay mangi-upit kangko.” ¹⁹ Namalagêhbêg ya nakêm lan tagahonol na, haka wanlan balang miha kana, “Yarin hiko ya inungkat mo!” ²⁰ Kabay hinabi ni Apo Jesus, “Hiyay miha kamoyun labinlowa. Ya kalamo kon ampami-tsil-tsil hên puto ha kolo, ay hiya ya mangi-upit kangko. ²¹ Hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo ay taganán matsi hên nanad ha impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan hên haton lagi. Noa, taganán kaingalo ya mangi-upit kangko. Mangêd kana, ay a yay na dayin in-anak.”

Nangan hi Apo Jesus haka hilay labinloway tagahonol na hên pangkaên ha Pistan Pangaligtas (Mateo 26:26-30; Lucas 22:14-20; 1 Corinto 11:23-25)

²² Kaban ampangan hila, ay nandampot hi Apo Jesus hên puto ta impahalamat nay habayto kan Apo Namalyari, haka na pino-potoh, bayo inggawang na kanlan tagahonol na, ta wana, “Habaytsi ya lawini ko, kowên yo ta kaên yo.” ²³ Amêhên, nandampot yan pamminêman ya nag alak, ta impahalamat nay habayto kan Apo Namalyari. Bayo inggawang na kanla ta naubuh hilan ninêm. ²⁴ Haka wana, “Habain ay daya ko, ya mamoganggang ha pamatawad hên kasalanan hên kal-atan. Yabay ya nanad pinakapirma hên kahundoan ni Apo Namalyari kanlan pinili na hên mag-in kana. ²⁵ Ta anhabiên ko kamoyu, ya a

ko pon minêm oman hên alak, angga ha allo hên inumên koy bayoy alak ha pamanlokop ni Apo Namalyari.”²⁶ Hên nahabi ni Apo Jesus ya habayto, ay nagkanta hilan pamagpuri kan Apo Namalyari, bayo nilumakat hila ha Tawgtug Olibo.

Impamwang ni Apo Jesus ya habiên ni Simon Pedro ya a na ya muwang

(Mateo 26:31-35; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

²⁷ Hên anlumakat hilay na, ay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, “Laamêhên ay lakwanan yo ko, ta impahulat ni Apo Namalyari ha Kahulatan, ya êmên di, ‘Patsên ko ya pastol, haka mapitatayak hilay nay tupa.’‡²⁸ Noa, ha pangoman kon mabiyay, ay muna ko kamoyu ha probinsyan Galilea.”²⁹ Bayo wani Pedro, “Lakwanan ka man hên kalamo ko, ay a kata lakwanan.”³⁰ Hinabi ni Apo Jesus, “Pakagilamên mo, bayo mangkatsi ya manok hên katalwa, amêhên yabi, ay katatlo mon habiên ya a mo ko muwang.”³¹ Noa, impalêkpêk ni Pedro, ya wana, “Matsi ko man hên kalamo mo, ay a ko habiên ya a kata muwang.” Êmbayro êt ya hinabi lan kaatag ya tagahonol na.

Nanalangin hi Apo Jesus ha katanamanan Getsemani ha Tawgtug Olibo

(Mateo 26:36-46; Lucas 22:39-46)

³² Hên nilumatêng hilay na ha katanamanan Getsemani, ay wani Apo Jesus kanlan tagahonol na, “Mikno kaw di kaban manalangin ako.”³³ Bayo pinakilamo ni Apo Jesus hi Pedro, haka hilay loway anak ni Zebedeo, ya hi Santiago haka

‡ 14:27 Zacarias 13:7.

hi Juan. Bayron nakadanas yan hadyay kalungkutan haka kabyatan. ³⁴ Haka wani Apo Jesus kanla, “A kina agyu ya hadyay kalungkutan ha nakêm ko, ya nanad kinan ikamatsi. Di kaw pon haka paan kaw mabêlêw.” ³⁵ Napaidayo ya kanla hên marayo-dayo ta nandoko yan nanalangingin, ya no malyari dayi, ay a na ya paulayan ni Apo Namalyari hên magdanas hên hadyay pamagdusa, ya wana, ³⁶ “Tatang ko ha langit, madyag mo ya hinoman. A mo ko dayin paulayan hên magdanas hên hatsi ya hadyay pamagdusa ya lumatêng kangko. Êmbayro man, ay alwan kalabayan ko ya mahonol, noa, ya kalabayan mo ya mahonol.”

³⁷ Hên nirêng ya, hên ubat nanalangingin, ay nag-orong yay na ha andyanan lan Pedro. Nalatngan na hila hên angkabêlêw. Pinukaw na hi Simon Pedro, ya wana, “Simon, pata angkabêlêw ka? A ka man makapagpuyat hên agyan miha man ya oras? ³⁸ Paan yon pakilakwan ya bêlêw. Manalangingin kaw, ta êmên kaw a mahambut hên tukso no ansubukên ya paniwala yo kangko. Nakal-an ya nakêm yo hên humonol, noa, a yo agyu.”

³⁹ Nag-orong yan oman hi Apo Jesus ha pinanalangingin na, hên inhalangingin oman, ya inhalangingin nay na. ⁴⁰ Hên inorong na hilan oman ya tatlo, ay angkabêlêw hilay na êt, gawan a la matêeh hên magpuyat. Hên nimata hila, ay ayn hilan maihabi kan Apo Jesus gawan dêng-êy la.

⁴¹ Hên katatlo na hilan inorong, ay wana kanla, “Angkabêlêw kaw pon êt hên ampagpainawa! Hukad ya! Ta nilumatêng ya oras ya hiko ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, ay i-upit kanlan

makasalanan! ⁴² Mita kitamina, ta anlumatêng ya mangi-upit kangko. Tupaên tamo ya!”

Ya pamandakêp kan Apo Jesus

(Mateo 26:47-56; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)

⁴³ Kaban ampaghabi ya pon hi Apo Jesus, ay main nilumatêng, ya kal-atan ya ampangamat kan Judas Iscariote ya miha kanlan labinloway tagahonol na. Hilay kal-atan ya nipag-almas hên êtak haka pamatok, ay in-utoh lan mánoron Kautuhan ni apo Moises, haka kanlan toa ya nag tungkulan ha bansa, haka kanlan ampamaala kanlan pari. ⁴⁴ Hi Judas ay nam-i kanla hên palatandaan, ya no hinoy aroên na, ay yabay ya dakpên lan gêtan hên pakabantayan.

⁴⁵ Tampol nilako ni Judas, hi Apo Jesus hên kinumusta hên main lamoy pamangaro. ⁴⁶ Dinawhong la ya hi Apo Jesus hên dinakêp. ⁴⁷ Noa, bat nanigpah ya miha kanlan tagahonol ni Apo Jesus, hên tèkk hên mihay ipoh hên pinakapoon pari. ⁴⁸ Amêhên, wani Apo Jesus kanlan ampipandakêp kana, “Andakpên yo ko hên main kalamoy êtak haka pammatok hên nanad pandakêp ha mapanyag karawakan. ⁴⁹ Allo-allo atsi ko bahên kamoyu hên nanoro ha Templo, unin a yo ko dinakêp. Noa, dapat matupad ya Kahulatan ya impahulat ni Apo Namalyari.” ⁵⁰ Bayo naubuh la yan nilakwanan hên tagahonol na hên nipamwayu.

⁵¹ Amêhên, main mihay miyawhay ya nangamat kanlan Apo Jesus, ya nakatapih hên ayn panlalê. Dinakêp la yan nandakêp kan Apo Jesus, ⁵² noa, ha pamag-ulabtoh na, ay nabalagan na ya pinagtapih na, kabay nakalaboh ya tanan nuwayu.

*Hi Apo Jesus ay in-arap ha Sanedrin
(Mateo 26:57-68; Lucas 22:54-55, 63-71; Juan
18:13-14, 19-24)*

⁵³ Gintan la hi Apo Jesus ha balin pinakapoon pari. Ta bayro hilan ni-tsi-tsipon hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises, hilay toa ya nag tungkulan ha bansa, haka hilay ampamaala kanlan pari. ⁵⁴ Hi Pedro ay nangamat kanla ha marayodayo angga ha lote hên bali nan pinakapoon pari. Bayro yan nakiikno kanlan bantay ya ampanêngêy. ⁵⁵ Hilay ampamaala kanlan pari haka ya boon Sanedrin, ay ampanapol hên maibara la kan Apo Jesus, ta êmên la ya maipapatsi. Noa, ayn hilan matapol. ⁵⁶ Mal-at ya bat hên ampanistigos ya alwan pêtêg hên tungkol kan Apo Jesus, noa, alwan akma ya panhabiên la.

⁵⁷ Bayo main ungnoy nirêng ya naghabin alwan pêtêg, ya wanla, ⁵⁸ “Nagilam naên ya hinabi na ya hiraên nay Templo ya dinyag tawo, ta ha tatloy allo, ay maypairêng yan kaatag ya Templo ya alwan dyag tawo.” ⁵⁹ Noa, alwa êt akma ya hinabi la.

⁶⁰ Amêhên, nirêng ya pinakapoon pari la ha arapan lan kal-atan, ta kinotang na hi Apo Jesus, ya wana, “Hino ya mahabi mo ha an-ibara la kamo? Pata a ka maghabi?” ⁶¹ Noa, minghan man, ay a ya naghabi hi Apo Jesus. Wanay na êt hên pinakapoon pari kana, “Habiên mo kan-naên no hika ya Mesias, ya Cristo, ya impangakon Mámiligtas, ya Anak ni Apo Namalyari.” ⁶² Wana etaman ni Apo Jesus, “Awo, pêtêg ya hinabi mo. Haka lano, ay mahêlêk yo ko, ya Taga-Langit, ya In-anak Tawo, hên nakaikno ha dapit panabtab

ni Apo Namalyari ya Makapangyarihan. Haka ha pag-orong kon ubat ha langit, ay mahêlêk yo ko ha lêmm ya anlumatêng.” ⁶³ Gawan huluk nan pinakapoon pari, ay ginihi nay sarili nan takop, ta wana, “A tamina kailangan hên kaatag ya tistigos, ta nagilam tamina man ya hinabi na. ⁶⁴ Nagilam yoy nay pamipantag nan sarili na kan Apo Namalyari! Yarin a nan ammusmusên hi Apo Namalyari ya tawo yan bêngat! Hino ya labay yon daygên kana?” Naubuh hilan naghabi ya dapat yan patsên.

⁶⁵ Hi Apo Jesus ay dinul-an haka pinagtutum-buk. Tinagpênan lay mata na, bayo wanla, “Habiên mo no hinoy nanumbuk kamo!” Pinag-tatampaling la ya êt hên ampipagbantay kana.

Katatlo nan hinabi ni Pedro ya a na balay hi Apo Jesus

(Mateo 26:69-75; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Kaban atsi ya hi Pedro hên nakiikno hên kalamo lan bantay ya ampanêngêy, ay napansin yan babayi ya mihay ipoh hên pinakapoon pari. ⁶⁷ Pinuliah na ya, ta wana, “Hika ay kalamo êt ni Jesus ya taga-Nazaret.” ⁶⁸ Noa, hinabi ni Pedro, ya wana, “Alwa. A ko muwang ya anhabiên mo.” Bayo nagdayo yan pêrad ha apoy hên dinumani ha pag-awahan. Kanan habayto ay nangkatsi ya mihay manok. ⁶⁹ A nabuyot ay napansin yay na êt hi Pedro, hên habaytoy ipoh ya babayi, ya wana kanlan lalaki ya atsi bayro, “Habain ya lalaki, ay miha ya êt kanla!” ⁷⁰ Noa, nagpuglaoh yay na êt hi Pedro. Hên a nabuyot, ay wanlan karani ni

Pedro kana, “Siguradon hika ya kalamo ni Jesus, gawan taga-Galilea ka êt.” ⁷¹ Noa, hinabi ni Pedro, ya wana, “Alwa! Matsi ko man, ay taganán a ko ya muwang ya habain!” ⁷² Kaban ampaghabi ya pon, ay nangkatsi yay na êt ya manok. Bayo naihipan ni Pedro ya hinabi kana ni Apo Jesus, ya wana, “Bayo mangkatsi ya manok hên katalwa, ay katatlo mon habiên, ya a mo ko muwang.” Kabay inumawah ya hi Pedro hên hadyay tangih na.

15

*Hi Apo Jesus ay in-arap kan Gobernador Pilato
(Mateo 27:1-2, 11-14; Lucas 23:1-5; Juan 18:28-38)*

¹ Dali allo, ay nagkamiha ya Sanedrin, ya angka-boo hên toa ya nag tungkulan ha bansa, hilay ampanoro hên Kautuhan ni apo Moises, haka hilay ampamaala kanlan pari, hên gêtan la hi Apo Jesus kan Gobernador Pilato. Kabay ginapoh la yan gintan kana. ² Amêhên, kinotang ni Gobernador Pilato hi Apo Jesus, ya wana, “Awta? Hika ya ari hên Israelita?” Hinabi etaman ni Apo Jesus, “Hinabi mina, Gobernador.” ³ Mal-at ya an-ibara la kan Apo Jesus hên hilay ampamaala kanlan pari. Noa, a ya naghabi hi Apo Jesus. ⁴ Wanay na êt ni Gobernador Pilato kan Apo Jesus, “Awta a mon pakibatan ya an-ibara la kamo? A mo angk-agilaman ya kal-atan an-ibara la kamo?” ⁵ Noa, a ya naghabi hi Apo Jesus. Kabay nag-êpapah hi Gobernador Pilato.

*Hi Apo Jesus ay hinatolan hên matsi ha koros
(Mateo 27:15-26; Lucas 23:13-25; Juan 18:39--
19:16)*

⁶ Main kaugalian, ha balang Pistan Pangaligtas ha Egipto,* ya an-ibuhan nan gobernador ya mihay nakahukul ya ampiliên lan kal-atan. ⁷ Kanan habayto, ay nakahukul ya mihay lalaki ya nag langan Barrabas, gawan nakilamo ya kanlan nanalanghang ha gobyernon Roma, haka gawan namatsi yan tawo. ⁸ Dinumani hilay kal-atan kan Gobernador Pilato hên nakihabi kana ya honolên nay kaugalian, ya ha Pistan Pangaligtas, ay ibuhan nay mihay nakahukul. ⁹ Kabay wana kanla, “Labay yon ibuhan ko hi Jesus, ya Ari yon Israelita?” ¹⁰ Ta muwang ni Gobernador Pilato ya hi Apo Jesus, ay gintan lan ampamaala kanlan pari kana, gawan angkahêman la ya. ¹¹ Noa, hilay ampamaala kanlan pari, ay nanulhul hên kal-atan ya pakikwaan la kan Gobernador Pilato ya ibuhan na hi Barrabas. ¹² Kabay kinotang na hila ni Gobernador Pilato, “Hino awud ya labay yon daygên ko kan Jesus ya ambaêgên yon Ari yon Israelita?” ¹³ Kabay in-angaw la, “Ipako ya ha koros!” ¹⁴ Bayo kinotang ni Gobernador Pilato, “Awta? Hinoy kasalanan na?” Noa, impapakaangaw lay na êt, “Ipako ya ha koros!” ¹⁵ Hionol nay kalabayan lan kal-atan, ta imbuan na hi Barrabas. Impadapi na hi Apo Jesus, haka indin na ya kanla, ta êmên la ya ipapako ha koros.

* **15:6** Paskwa. Hêlkên ha panlêkan labay habiên hên habi di ha bokotan hên hata Bibliya.

*Hi Apo Jesus ay minusmus hên hundaloh
(Mateo 27:27-31; Juan 19:2-3)*

¹⁶ Hi Apo Jesus ay gintan lan hundaloh ha lalên balin gobernador, haka inubuh lan tsinipon ya kal-atan kapareho lan hundaloh. ¹⁷ Ha pammusmus la kana, ay pinatakopan la ya hên mahapat ya takop, ya nanad ha takop lan ari. Bayo nangwa hilan nanad tanyuong, ya pinanyag la yan korona, ya impakopya la ha ulo na. ¹⁸ Haka in-angaw ya êmên di, “Kumara dayi ya biyay hên Ari lan Israelita!” ¹⁹ Pinagpapatok lay ulo na hên tambo, haka la ya pinagdu-dul-an. Nandoko hila ha arapan na ha pamanggalang la waringan kana. ²⁰ Pamakayari la yan minusmus, ay inalíh lay takop ari ya impatakop la kana, ta impatakop la kanan oman ya takop na. Bayo gintan la yay na, ta ipako la ya ha koros.

*Hi Apo Jesus ay impako ha koros
(Mateo 27:32-44; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)*

²¹ Ha pammita lan hundaloh hên anggêtan hi Apo Jesus, hên ipako ha koros, ay natupa la ya tatang ni Alejandro haka ni Rufo, ya hi Simon ya taga-Cirene, ya ampamuli ha balayan. Dinakêp la ya ta impabalangaw kana ya koros ya paypakoan la kan Apo Jesus. ²² Inhundo lay pammita la, hên angga ha nilumatêng hila ha logal ya ambaêgên Golgota o Bungo. ²³ Painêmên la ya dayin alak, ya dyag ha habaw ubas, ya naglamo hên tambal ilab ya nag langan mira, noa, a na ininêm. ²⁴ Amêhên, impako la yay na bayro ha koros. Bayo pinagpal-abonutan lay takop na, ta êmên la mamwangan no hino kanla ya makakwa. ²⁵ Alas nuwebe hên

habayto, hên matag-ay ya allo, hên impako la hi Apo Jesus. ²⁶ Bayro ha koros, ha ugton ulo na, ay nakahulul ya imbarala kana, “Hatsi ya Ari lan Israelita.” ²⁷ Main êt loway lalaki, ya parehon mapanyag karawakan ya impako ha koros. Ya miha ay atsi ha koros ha dapit panabtab ni Apo Jesus, haka ya miha ay atsi ha koros ha dapit uki ni Apo Jesus. ²⁸ Ha dinyag la kan Apo Jesus, ay natupad ya impahulul ni Apo Namalyari ha Kahulatan ya wanan hulul, “Intad la yan mapanyag karawakan.”†

²⁹ Minusmus la yan anlumabah hên main lamoy pamamêyêng, ya wanla, “Hika awud ya labay maniran Templo ni Apo Namalyari, ta ipairêng mon oman ha tatloy allo! ³⁰ Munaoy kan ubat ha koros hên iligtas moy sarili mo!” ³¹ Êmbayro êt ya pammusmus la kana hên hilay mánoron Kautuhan ni apo Moises haka hilay ampamaala kanlan pari, ya wanla ha miha ta miha, “Inligtas nay kaatag, pata a na mailigtas ya sarili na! ³² No tumaoy yan ubat ha koros, habain ya Mesias, ya Cristo, ya Ari tamon Israelita, ay maniwala kitamo kana!” Minusmus ya êt, hên hilay mapanyag karawakan ya nakapako hên kalamo na.

Ya pangamatsi ni Apo Jesus

(Mateo 27:45-56; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

³³ Hên ugtoy nay allo, ay dinumiglêm ya boon luta angga ha alas tres hên maapon. ³⁴ Hên alas tres hên maapon, ay impakaangaw ni Apo Jesus, ya wana, “Eloi, Eloi, lema sabachthani?” ya labay

† **15:28** Isaias 53:12.

habiên, “Diyos ko, Apo Namalyari, pata nilakwanan mo ko?” ³⁵ Hên nagilam lan kaatag ya nakairêng bayro ya in-angaw na, ay êndat lan ambaêgên na hi Propeta Elias, kabay wanla, “Gilamên yo! Ambaêgên na hi Elias!” ³⁶ Nuwayu ya miha kanla hên namiptêh hên nanad bolak ha mihay hanga, ta indêrê na ha nangihoy alak, ya dyag ha habaw ubas, ta painêmên na ya hi Apo Jesus. Bayo wana, “Paulayan tamo ya raw. Hêlkên tamo no iligtas ya ni Elias!” ³⁷ Amêhên, nan-angaw hi Apo Jesus hên hadyay hêkaw, bayo natsi yay na.

³⁸ Ya makugpa ya takop ya pinagpênlan bayro ha lalê hên Templo ha Jerusalem, ay biglan nawakwak hên napibonak paubat ha babo angka ha aypa. ³⁹ Hên nahêlêk nay pangamatsi ni Apo Jesus hên ampamaala kanlan hundaloh, ya atsi ha êtêb na, ay pinuri na hi Apo Namalyari, ya wana, “Pêtêg bay awud! Hiyay Anak ni Apo Namalyari!” ⁴⁰ Main babayi bayro ya ampandungaw ha angkalyari. Kalamo la hi Maria Magdalena, hi Salome haka, hi Maria ya indo ni Jose boy hi Santiago ya ambaêgên Ali. ⁴¹ Hilay habaytoy babayi ay kalamo lan Apo Jesus hên nanaglap kanla paubat hên atsi hila pon ha probinsyan Galilea. Main pon êt hên kal-atan babayi bayro, ya kala-kalamo la hên angka ha Jerusalem.

Ya pamilbêng kan Apo Jesus

(Mateo 27:57-61; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

⁴² Hên ampinaboy nay allo, haka gawan ha kaugalian la, ya dapat milbêng ya natsi, hên bayo matata ya allo ha Biyernes, ya allon pamaglêan la para ha allon pamagsimba la, ⁴³ ay makhaw

ya nakêm hên nakiarap kan Gobernador Pilato, ya miha kanlan taga-balayan Arimatea, ya naglangan Jose. Hi Jose, ay miha kanlan kalamo ha Sanedrin, ya anggalangên hên kapareho na, ya ampangênggan ha pamanlumatêng hên pamanlokop ni Apo Namalyari. Pinakihabi nay bangkay ni Apo Jesus, ta iilbêng na dayi. ⁴⁴ Nag-êpapah hi Gobernador Pilato hên nagilam na ya natsi yay na hi Apo Jesus. Kabay impabaég nay ampamaala kanlan hundaloh, ta labay nan mamwangan no pêtêg yay nan natsi hi Apo Jesus. ⁴⁵ Hên namwangan na ha ampamaala kanlan hundaloh ya pêtêg yay nan natsi hi Apo Jesus, ay nabay yay na etaman. Kabay impaulay nay na kan Jose ya bangkay ni Apo Jesus. ⁴⁶ Nanaliw hi Jose hên makarang ya takop ya naputsi ya pinangêlkêl na hên bangkay ni Apo Jesus hên naiaypa nay na. Bayo inhowên na ya ha bayoy dinyag ya pay-ilbêngan ya lêyang. Pangayari, ay intulid nay hadyay hêlay bato hên panakap na ha bêbêy pinay-ilbêngan. ⁴⁷ Hi Maria Magdalena haka hi Maria, ya indo ni Jose ay nakahêlêk hên pamilbêng la kan Apo Jesus.

16

Hi Apo Jesus ay nabiyay oman

(Mateo 28:1-8; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

¹ Hên yabin Sabado, hên nayari ya allon pangsimba la, ay nanaliw hên pabango, hi Salome, hi Maria Magdalena, haka Maria ya indo ni Jose haka hi Santiago, ta habaytoy pabango, ay itugtug la dayi ha bangkay ni Apo Jesus ha humonoy maranon. ² Dali allo êt hên allon Domingo,

ay nagtagloh hilay nay babayi ha pinay-ilbêngan, kabay hên nilumatêng hila, ay an-umawah ya allo. ³ Kaban atsi hila ha dann, ay nihahabi hila no hino ya mapakihabian la hên itulid ya bato ha bêbêy hên pinay-ilbêngan kana ta êmên hila maka-howên. ⁴ Noa, hên hinlêk la, ay napansin la ya naitulid ya habaytoy hadyay hêlay bato. ⁵ Hên hinumwên hila ha pinay-ilbêngan, ay nahêlêk lay mihay miyawhay ya nakatakop hên naputsi ya nakaikno ha dapit panabtab, kabay hadyay limo lan babayi. ⁶ Noa, wana kanla, “Paan kaw malimo! Antapolên yo hi Apo Jesus, ya taga-Nazaret ya impako ha koros. Nabiyay yan oman! Ayn ya di. Hêlkên yoy habaytsi ya pinaybul-ihan kana. ⁷ Mag-orong kaw, ta habiên yo kan Pedro haka kanlan kaatag ya tagahonol na, ya hi Apo Jesus ay nangoman nabiyay, haka muna yay na kanla ha probinsyan Galilea hên nanad ha hinabi na kanla.” ⁸ Inumawah hila ha pinay-ilbêngan hên ampamêgpêg, haka pinarah lan nuwayun nagtagloh kanlan tagahonol. Gawan ha limo la, ay a la inhabi ya nalyari ha hinoman ya atsi ha dann.

*Nagpahlêk hi Apo Jesus kan Maria Magdalena
(Mateo 28:9-10; Juan 20:11-18)*

⁹ [Hên habayto êt hên allon Domingo, hên nabiyay yan oman hi Apo Jesus, ya una nan pinagpahlêkan, ay hi Maria Magdalena, ya inalihan na hên hatô hên pitoy narawak ya a angkahêlêk ya hinumapat kana. ¹⁰⁻¹¹ Nagtagloh hi Maria Magdalena kanlan tagahonol ni Apo Jesus ya natalêng nan ampamalagêhbêg ya nakêm haka ampipanangih, ta hinabi na kanla ya nabiyay yan

oman hi Apo Jesus haka nahêlêk na ya. Noa, a hila naniwala ha hinabi na.

Nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan loway tagahonol na

(Lucas 24:13-35)

¹² Panga-ubat hên habayto, ay nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan loway tagahonol na, ya atsi ha dann hên palako ha mihay baryo, noa, kaatag ya itsura na. ¹³ Tampol hilan nag-orong ha Jerusalem ta imbalita la kanlan kapareho lan tagahonol, ya nahêlêk la hi Apo Jesus, noa, a hila pinaniwal-an.

Nagpahlêk hi Apo Jesus kanlan labinmihay tagahonol na

(Mateo 28:16-20; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Dyag 1:6-8)

¹⁴ Bayo nagpahlêk ya hi Apo Jesus kanlan labinmihay tagahonol na, kaban ampangan hila. Hinabyanan na hila, gawan kulang ya paniwala la kana, haka kakdêyan ulo la, ya a hila naniwala ha balita lan nakahêlêk kana ya hiyay nabiyay oman. ¹⁵ Wana kanla, “Ipamwang yo ha boon luta ya Mangêd ya Habi tungkol kangko. ¹⁶ Hilay maniwala ha Mangêd ya Habi, haka pabawtismo, ay miligtas ha kaparusaan hên kasalanan la. Noa, hilay a maniwala ay parusaan ni Apo Namalyari. ¹⁷ Hilay ampaniwala kangko, ay madyanan ni Apo Namalyari hên kapangyarihan hên manyag kapapaêpapah, hên nanad ha mamaalih hên nangarawak ya a angkahêlêk, gawan ampanggamit hilan langan ko, haka maghabi hila ha bayoy habi ya a la pinag-aralan. ¹⁸ Makatalan hila man hên utan ya makamatsi, o makainêm man hên hinon

makamatsi, ay ayn malyari kanla. No ipalunto lay gamêt la, hên ihalangin hilay nipaghakit, ay maalíh ya hakit la.”

*Hi Apo Jesus ay nag-orong ha langit
(Lucas 24:50-53; Dyag 1:9-11)*

¹⁹ Hên nahabi nay na ya habayto ni Panginoon Jesus, kaban anhêlkên la ya, ay antumag-ay yay na hên palako ha langit, haka ya nikno ha dapit panabtab ni Apo Namalyari. ²⁰ Hilay tagahonol na ay nipammitay na ha ayri man ya logal, hên naypamwang hên Mangêd ya Habi tungkol kana. Hi Panginoon Jesus ay ampamaptêg ha pamanoro la, gawan habaytoy kapapaêpapah ya angkadyag la ha kapangyarihan na.]

**Ya habi ni apo namalyari: Bayon tsipan - Ayta
Mag-antsi
New Testament in Ayta, Mag-antsi**

copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mag-antsi Ayta (Ayta, Mag-antsi)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2006, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9789718260654

The New Testament

in Ayta, Mag-antsi

© 2006, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

d2289d90-e8af-5f04-a1e1-312fd0921aff